

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Zuzana Kočicová

Azylový dům pro matky s dětmi a partnerské vztahy matek
Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.
2019

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Olomouci dne:

..... Zuzana Kočicová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Haně Šlechtové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Azylový dům pro matky s dětmi v tísní.....	8
1.1. Osamělý rodič a pomoc státu.....	9
1.2. Specifika azylového domu pro matky s dětmi.....	9
1.3. Cílová skupina azylových domů pro matky s dětmi v tísní.....	11
2. Partnerské vztahy	12
2.1. Význam partnerského vztahu	12
2.2. Volba partnera	12
2.3. Preferované vlastnosti při volbě partnera	13
3. Rodina.....	15
3.1. Definice rodiny se zřetelem k její struktuře.....	15
3.2. Funkce rodiny	16
4. Sociálně patologické jevy v rodině jako možné faktory osamění rodiče s dětmi..	19
4.1. Domácí násilí.....	20
4.1.1. Násilí na dětech	21
4.1.2. Násilí na ženách	21
4.1.3. Násilí na mužích.....	22
4.2. Závislost.....	22
4.3. Komunikace s lidmi ohroženými patologickými jevy.....	23
5. Etické souvislosti sociální práce v souvislosti s autonomií klienta	24
5.1. Role sociálního pracovníka	25
5.2. Hodnoty ovlivňující sociální práci	26
6. Metodologie výzkumu	28
6.1. Cíl výzkumu	28
6.2. Výzkumné otázky	28
6.3. Metoda a technika výzkumu.....	29

6.3.1.	Výzkumná metoda	29
6.3.2.	Výzkumný soubor	29
6.3.3.	Prostředí výzkumu a průběh výzkumu.....	30
7.	Analýza dat a výsledky výzkumu	32
7.1.	Důvody klientek k využití azylového domu.....	32
7.1.1.	Souvislosti těchto důvodů s partnerskými vztahy klientek	32
7.1.2.	Vliv důvodů využití azylových domů na práci s klientkou.....	33
7.2.	Partnerské vztahy klientek.....	34
7.2.1.	Vlastnosti hrající roli při volbě partnera u klientek azylových domů	34
7.2.2.	Partnerské vztahy klientek z pohledu pracovníků.....	35
7.2.3.	Neprospívající vztah klientek a zasahování pracovníků	36
7.3.	Pravidla azylových domů	37
7.3.1.	Pravidla pro návštěvy azylových domů	39
7.3.2.	Odchýlení se od pravidel azylových domů s ohledem na vývoj klientčina vztahu.....	40
8.	Analýza vnitřních pravidel.....	42
8.1.	Návštěvní hodiny a řád	42
8.2.	Pobyt matky mimo azylový dům.....	43
	Závěr	44
	Použitá literatura	46

Úvod

Azylové domy jsou důležitým mezníkem lidí, kteří se ocitli v bezvýchodné životní situaci a jsou nuceni z různých důvodů opustit svá dosavadní bydlení a vyhledat tak pomoc ve formě azylového domu. Azylové domy se z hlediska sociálních služeb zaměřují na určité cílové skupiny. Své zaměření má rovněž tato bakalářská práce, a sice na azylové domy pro matky s dětmi v tísní. Zde se jedná o cílovou skupinu matek nezaopatřených dětí (a také jejich dětí samotných), které se ocitly v nepříznivé životní situaci, jež vyžaduje vyhledání azylového domu. Situace, které donutí matku se svými dětmi opustit své bydliště, jsou mnohdy provázány určitými jevy, na které je důležité brát zřetel, a to zejména pro matky, které nesou zodpovědnost nejen za sebe, ale také za své potomky. Tyto ženy musí dbát na řádnou výchovu dětí a zajištění základních životních potřeb pro jejich kvalitní vývoj. Obecně je známo, že matka, která je na výchovu dětí sama a na obstarání důstojné domácnosti pro sebe a své děti, to má v mnoha směrech velmi ztíženo. Pokud má žena i partnerský vztah v dobu, kdy vyhledá tuto službu azylového domu pro matky s dětmi, tak v tomto případě je určeno, že klienty se stávají pouze matky od nezaopatřených dětí společně se svými potomky či matky v průběhu těhotenství. Tato služba již není určena jejich partnerům, proto, i kdyby jejich vztah nebyl nikterak narušen, je nucena se od svého partnera odloučit v oblasti společného bydlení.

Téma mé bakalářské práce je věnováno partnerským vztahům klientek azylových domů, k čemuž mě přiměla má praxe v azylovém domě pro matky s dětmi v tísní. Během této praxe jsem byla zapojena do chodu nejmenovaného azylového domu, kdy jsem měla tu možnost více proniknout do samotného chodu a celkové práce s klientkami a jejich dětmi. Hlavním důvodem pro výběr tématu své bakalářské práce bylo poukázat na důležitost vztahů každého jedince, tedy i matek v azylových domech. Jelikož jsem během své praxe při studiu poznala pouze jeden azylový dům pro matky s dětmi, a tudíž jsem mohla poznat přístup práce pracovníků jen z tohoto zařízení, nikoliv i z jiných zařízení zaměřujících se na tuto cílovou skupinu, rozhodla jsem se zaměřit svou bakalářskou práci na téma partnerských vztahů klientek z pohledu personálu. To zahrnuje zejména jejich samotný přístup personálu k partnerským vztahům klientek, jejich vnímání partnerských vztahů klientek a uspořádání pravidel daného azylového domu, která se dotýkají právě partnerských vztahů a vším, co je s partnerskými vztahy spojeno.

Cílem bakalářské práce je tedy zjistit, jak azylové domy pro matky s dětmi přistupují k partnerským vztahům klientek, a jak jsou pro to uzpůsobena vnitřní pravidla. Metodou zpracování bakalářské práce bude kvalitativní výzkum, který bude zpracován formou rozhovorů s pracovníky azylových domů a studiem dokumentů (vnitřní pravidla).

Bakalářská práce se opírá o odbornou literaturu, která má pomoci podchytit toto téma z různých pohledů. V této práci budou popsány informace o azylových domech obecně a poté přiblíženy azylové domy pro matky s dětmi a specifikuje se cílová skupina azylových domů pro matky s dětmi. Na základě rešerše odborné literatury v odvětví partnerských vztahů, bude blíže rozebráno, co partnerský vztah doprovází od prvopočátku, což je volba partnera a jeho vlastnosti. Čímž tak naváže na téma rodiny, kterou odborně přiblíží a specifikuje rodinu a její funkce. S ohledem na domácí násilí, jakožto možný důvod vedoucí k vyhledání azylových domů právě u matek, se práce zaměří na větší přiblížení problematiky patologických jevů v rodině, kdy budou rozebrány formy domácího násilí, které mohou rodinu potkat. Vzhledem k tomu, že se bakalářská práce zaměřuje spíše na pracovníky a jejich přístup, tak další část bakalářské práce se bude zabývat etickými souvislostmi sociálního pracovníka, kde bude blíže popsáno to, jaké role sebou práce sociálního pracovníka přináší a poté se práce zaměří na hodnoty, jež mají vliv na práci sociálního pracovníka. Jelikož se při práci s klientkou ve velké míře jedná o individuální přístup pracovníka a jeho přesvědčení, které je však doprovázeno určitými pravidly, z toho důvodu hrají pracovníkovi hodnoty velmi důležitou roli.

Druhou částí bakalářské práce je metodologie výzkumu, kdy je v prvotní fázi zaměřena na rešerši literatury, která pomůže teoreticky podchytit náležitosti, kterými je doprovázen kvalitativní výzkum a metoda, kterou je kvalitativní výzkum zpracován a je použit v této bakalářské práci. Poté bude práce věnována určení cíle výzkumu a jeho dílčích cílů, které jsou doprovázeny výzkumnými otázkami, které v této kapitole budou také představeny. Když tento výzkum bude teoreticky přiblížen, tak se přejde k samotné realizaci výzkumu. V tomto případě bude popsán výběr oslovených komunikačních partnerů a prostředí, kde byly rozhovory prováděny. Po zpracování výše zmíněného bude následovat samotná analýza dat, kdy v prvotní části analyzují výsledky rozhovorů a poté analyzují pravidla dotázaných azylových domů, jež se dotýkají partnerských vztahů.

1. Azylový dům pro matky s dětmi v tísní

Azylové domy jsou důležitým mezníkem lidí v bezvýchodné životní situaci, kteří se z různých důvodů nacházejí v krizi, kdy nemají možnost jiného bydlení nebo byli nuceni opustit své dosavadní bytové jednotky. Azylové domy jsou součástí systému pomoci osamělým rodičům v nouzi a tito rodiče nacházejí v azylových domech především přístřeší a odbornou pomoc ze strany odborného personálu.

Co se týče personálu, tak dle Richterové a Organíkové (2008, s. 47) je tým personálu tvořen v popředí s vedoucím daného azylového domu, jenž má za úkol vést svůj pracovní tým a chod azylového domu co nejlépe. Můžeme tedy říci, že se zabývá managementem a celkovou ekonomickou stránkou organizace. K tomu, aby vedoucí tuto funkci zvládal co nejlépe, mu dopomáhá zbytek personálu, kterými jsou například sociální pracovníci nebo pracovníci v sociálních službách atd. Azylové domy jsou určeny zejména lidem bez přístřeší, přičemž jejich záměrem je poskytnout přechodné nebo i déletrvající pobyty. V těchto službách, kdy je pobyt dlouhodobější se vždy platí (Baumruková, 1997, s. 119). Služby azylových domů poskytují takovým lidem zabezpečení základních životních potřeb. Jedná se o zajištění poradenství, poskytnutí zázemí, ale může se jednat i pouze o psychickou podporu a podobně. Azylové domy řadíme do sociální prevence, kde tvoří nedílnou součást.

Přesné znění definice azylových domů můžeme najít v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, §57 ve znění pozdějších předpisů, jehož znění cituji: „(1) *Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.*“

Azylové domy mohou mít rozmanitou právní formu. Může se jednat o občanská sdružení, církevní právnické osoby, ale také o obecně prospěšné společnosti, které se však objevují v tomto případě zřídka. V České republice existují azylové domy pro různé cílové skupiny. Jsou mezi nimi azylové domy pro matky s dětmi v tísní, kterými se bakalářská práce zabývá, dále pak azylové domy pro muže a azylové domy pro ženy (Langová, 2009, s. 24-25). Dalším, ale již méně známým, mohou být i azylové domy pro muže s dětmi, ale nejsou tak časté jako výše zmíněné typy. Neopomenutelnou součástí jsou také azylové domy pro osamělé rodiče.

1.1. Osamělý rodič a pomoc státu

V případě rodiče, který zůstane na výchovu dítěte sám a byl by rád, aby se nemusel spoléhat na rodinu a být závislý na jejich pomoci či pomoci ze strany partnera, přichází s pomocí stát, jenž se snaží snižovat tuto závislost na druhých, pomocí prostředků, které poskytuje. Jedná se o ekonomický systém sociálního zabezpečení, kdy jsou potřebným lidem poskytovány důchody či dané dávky, které jim pomohou situaci lépe zvládnout po ekonomické stránce (Singly, 1999, s. 37). Dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, stát poskytuje dávky, jimiž jsou: rodičovské příspěvky, příspěvky na bydlení, přídavky na děti nebo porodné či pohřebné. Další pomocí ze strany státu v České republice může být systém pomoci v hmotné nouzi, který upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Pomocí, která je poskytována v rámci pomoci v hmotné nouzi se rozumí dávky, jimiž jsou doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí nebo mimořádná okamžitá pomoc.

Ženy v dnešní době mohou být více nezávislé, díky určitým profesním možnostem, než tomu bylo dříve, ale v mnoha případech po rozchodu se svým partnerem nezvládnou o domácnost pečovat zcela samostatně s ohledem na její finance. Proto se mnoho žen při odchodu od partnera dostane do začarovaného kruhu chudoby. V tuto chvíli je však situace ve státě jiná, než byla v minulosti. Již od sedmdesátých let tohoto století, přináší rodinný život určité rizika, jenž se projevuje v situacích, kdy se neúplné rodiny vystavují bídě. Pokud by chtěl stát tomuto riziku zamezit, měl by poskytnout pomoc na úrovni práva sociálního. Proto nabízí pomoc osamělým matkám, které i přes to, že mají nárok na výživné od svého bývalého partnera, výživné nedostávají. Stát se tedy snaží o snížení závislosti žen na mužích, proto je částečně připraven za ně převzít určitou zodpovědnost, i když je stát vystaven tomu, že se zvýší závislost některých žen právě na státu (Singly, 1999, s. 38-40).

1.2. Specifika azylového domu pro matky s dětmi

Zařízení, jimiž jsou azylové domy pro matky s dětmi, mají být nápomocny k tomu, aby chránily matky a jejich děti v těžké životní situaci. Zároveň se mají snažit o vylepšení jejich sociálního fungování a podporovat je ve snaze o zlepšení situace, ve které se nachází. Obecně pro azylové domy platí, že jsou poskytovány pouze na dobu přechodnou, nikoliv dlouhodobou. Je tomu tedy tak i v případě azylových domů pro matky s dětmi. Personál, jenž je v azylových domech pro matky s dětmi, se svým klientkám věnuje v rozmanitých aktivitách, mezi kterými mohou být aktivity spojeny s péčí o dítě, domácnost nebo také

pomoc s finančním hospodařením. To je jen zlomek toho, co pracovníci azylových domů poskytují v rámci jejich služeb klientkám. Pro pracovníky je důležité, aby matky v průběhu jejich pobytu v zařízení byly schopny pracovat na svém životě a byly připraveny se po ukončení pobytu navrátit zpět do běžného života (Matoušek, 2013, s. 428-430).

Určitá zařízení se specializují spíše na matky s malými dětmi či úplnými novorozenci, další zařízení se spíše věnuje ženám, které jsou vystaveny různým formám násilí nebo také matkám, ale s menším počtem jejich dětí. K již zmíněné cílové skupině, kterou jsou matky s nezaopatřenými dětmi, většinou spadají:

- Ženy, matky s dětmi, jež byly vystaveny domácímu násilí.
- Matky s dětmi, které se naskytly v situaci bez přístřeší nebo se nacházely v bytových podmínkách, které ohrožovaly zdraví jak dětí, tak matek samotných.
- Matky s dětmi, které žijí ve velmi špatném rodinném prostředí a touto skutečností je ohrožena správná výchova jejich dětí nebo jejich zdravotní stav (Matoušek, 2013, s. 428-430).

Speciální pozornost bychom měli věnovat skupině matek, které jsou oběťmi domácího násilí nebo jakéhokoliv násilí obecně. Pokud se tedy jedná o tuto skupinu, na kterou se určité azylové domy zaměřují, jsou jim také uzpůsobeny jejich pravidla, které jsou v tomto případě velmi striktní. Může se také jednat o azylové domy s utajenou adresou, což by mělo klientky ochránit před agresorem, který stojí za tím, že žena byla nucena opustit svůj domov i se svými dětmi, kvůli bezpečí sebe i jich (Matoušek, 2013, s. 428-430).

Pokud by se v jedné z výše zmíněných situací naskytl muž se svými dětmi, při které by musel vyhledat službu azylových domů, tak by to měl podstatně těžší než v roli ženy, a to z důvodu, že většina azylových domů se brání v přijímání těchto mužů nebo pro jejich zařízení není přizpůsobeno. Možným řešením však mohou být takzvaná krizová lůžka nacházející se v krizových centrech, jež jsou poskytována lidem s dětmi, kdy jejich případ (např. domácí násilí) vyžaduje akutní řešení (Matoušek, 2013, s. 428-430).

System v České republice, který se zabývá azylovými zařízeními pro matky s dětmi, se soustřeďuje na ochranu dítěte a nerozlišuje se zde, zda je dítě již narozené či nikoliv. Ochrana dítěte je vždy prvořadá. Náš systém je také uzpůsoben k tomu, že se s klienty bez výjimky sestavuje individuální plán, který podléhá zákonu o sociálních službách (zákon č. 108/2006

Sb., o sociálních službách) a zároveň podléhá standardu kvality. V plánování se soustřeďuje na aktuální situaci klienta a hledání východiska, které by mělo pomoci klientům v jejich situaci. Důležité je, aby se klient dokázal vrátit do běžného života, proto se klade velký důraz na klientovu motivaci s ohledem na zlepšení situace v jeho sociálním fungování (Matoušek, 2013, s. 428-430).

1.3. Cílová skupina azylových domů pro matky s dětmi v tísní

Cílovou skupinou azylových domů pro matky s dětmi jsou matky nezaopatřených dětí nebo ženy v průběhu těhotenství. Matky nezaopatřených dětí jsou ty matky, jenž mají děti, které jsou nezletilé a nejsou samostatně výdělečně činné, tudíž se nemohou o sebe samy postarat. Ženy, které děti nemají, avšak se momentálně nacházejí v graviditě, mohou rovněž využít služeb azylového domu pro matky s dětmi. Záleží však individuálně na uzpůsobení pravidel pro přijetí klientky, které si každý azylový dům nastaví sám. Ani v jednom případě není však možné, aby s klientkami užívaly bytovou jednotku muži, ač jsou to jejich partneři. Toto většina azylových domů striktně zakazuje, avšak nevylučuje se možnost návštěv (podmínky a čas návštěv si každý azylový dům nastavuje sám). Pracuje se pouze s klientkami, nikoliv s jejich partnery, pokud to tedy nevyžaduje určitá situace. S partnery, kteří ztratili přístřeší a nacházejí se v příslušném azylovém domě, který je určen cílové skupině mužů, pracují pracovníci tam. Azylové domy pro matky s dětmi zajímá především klientka. Děti sami o sobě netvoří cílovou skupinu, využívají ji pouze společně s matkou, jež je klientka azylového domu. S dětmi azylový dům nepracuje, může však zprostředkovat službu jiného subjektu (Nováková, 2013, s. 19).

2. Partnerské vztahy

Každá z klientek azylových domů pro matky s dětmi v tísní s určitostí měla nebo stále má partnerský vztah, proto bude další část věnována právě partnerským vztahům. Touto částí bych ráda upozornila na důležitost vztahů a jejich možných nástrah. Můžeme mezi ně řadit náhlé nepředvídatelné okolnosti v rodině, slabá nebo žádná ekonomická podpora společnosti vůči partnerským vztahům a rodině obecně.

2.1. Význam partnerského vztahu

Hamplová (2006, s. 45-52) uvádí, že se často přemýšlí právě o tom, že rodina a společné soužití v rodině jistým způsobem ovlivňuje štěstí v životě, které je hodnoceno třemi aspekty. Těmi aspekty jsou finanční zajištění, zdravotní stav jedince nebo emocionální zázemí. Z výsledků autorčina výzkumu, kdy bylo osloveno 21 zemí, plyne, že rodinný stav opravdu ovlivňuje celkové štěstí jedince. Tento fakt uvedly všechny zkoumané země. Pokud však mluvíme o manželství a jeho vlivu na životní štěstí, můžeme říci, že manželství na životní štěstí působí pozitivně. Naopak u nesezdaných párů z výzkumu vyplynulo, že 7 z 21 zkoumaných zemí uvedlo, že nesezdaná soužití partnerů ve výsledku nepřinášejí výhody oproti soužití bez partnera. Česká republika patří mezi země, jež tento fakt uvedly. Z autorčina výzkumu plyne fakt, že manželství je faktorem, jež zvyšuje kvalitu života jedince ve vícero oblastech, což je doprovázeno i duševním klidem člověka a jeho štěstím. Partnerský život a život manželský je doprovázen lepším finančním zabezpečením u ženatých mužů či vdaných žen, ale také lepším zdravotním stavem obecně, což je mimo jiné doprovázeno i dílčími faktory, které dopomáhají životnímu štěstí. Je to právě podpora, celkové povzbuzování, pomoc, ale také velmi důležitá společnost, kterou mají partneři či manželé navzájem. Celkově ale podle výzkumu se manželské páry označují za více šťastné, ale zároveň se jedná o rozdílné názory na to, do jaké míry manželský svazek ovlivňuje již zmíněné životní štěstí.

2.2. Volba partnera

Pokud si jsou dva lidé navzájem sympatičtí a zvolí si, že právě ten druhý je pro ně ten pravý partner, může dojít k založení rodiny. V průběhu mnoha let se prosazovalo svobodné rozhodování při volbě partnera, aniž by se muselo přihlížet na volbu partnera z rozumu, ale zaměřilo se spíše na volbu partnera z lásky. Před mnoha lety se prosazovaly sňatky především z rozumu a z majetkové stránky věci a nepohlíželo se na to, že si dva potenciální partneři nemusí být sympatičtí či dokonce nejsou schopni opřít své city

sobě navzájem. Dříve volbu partnera měli ve svých rukou rodiče, kteří se domlouvali navzájem s rodinou, jež jim vyhovovala, a nepřihlíželo se na potřeby jedince, o kterém bylo jednáno. Hlavním důvodem takového přístupu bylo zachování majetku rodiny a jeho předávání v rodové linii. Postupem času se tento vzorec začal vytrácet, a muž a žena mohli být ve svém rozhodování svobodnější. Pokud má být totiž přesvědčen o své lásce k druhému člověku, neměl by být k takovému vztahu jakkoliv dotlačen a měl by mít právo svobodného rozhodování (Singly, 1999, s.61-66).

Při volbě partnera může dojít k tomu, že se partneri sobě navzájem zalíbí již ve chvíli, kdy ještě neznají vzájemný sociální původ svých rodin, ze kterých pocházejí. Protože rodinný kmen nemůže zaručit úplnou oporu pro volbu partnera, může tomu však napomoci, aby se člověk rozhodoval sám za sebe a dle svých priorit. Ženy například při volbě partnera kladou větší důraz na partnerovu společenskou hodnotu s ohledem na jeho kvality více než na jeho fyzický vzhled. Může se také stát, že žena nebo muž mají odlišné představy o tom, jaký by měl jejich partner být, to však neznamená, že by nemohlo dojít k navázání partnerského vztahu (Singly, 1999, s.61-66).

2.3. Preferované vlastnosti při volbě partnera

Jednou z důležitých vlastností při volbě partnera je *stabilita*. Stabilita je důležitým prvkem ve vztahu, protože každá žena chce cítit sílu po svém boku ze strany partnera. Už intuitivně žena od muže čeká pocit bezpečí, stabilitu a celkovou mužnost. Stabilitu můžeme rozdělit do pomyslných skupin, kdy mluvíme o stabilitě fyzické, citové, finanční nebo stabilitě v podnikavosti. U fyzické stability hovoříme o tom, že je muž fyzicky zdatný a neškodí svému zdraví alkoholem či jinými nepříznivými látkami. U citové vazby je důležitá věrnost ze strany partnera, především stálost citů. Finanční stabilita je pro ženu důležitá pro snadnější žití v dnešní společnosti, kdy se od partnera očekává stálost v zaměstnání a tím pádem zajištění finanční opory. Dále hovoříme o stabilitě v podnikavosti, kdy si velká část žen přeje mít po svém boku muže, který je schopen určité věci iniciovat sám a nepřivádí ženu do situace, kdy je nucena přebrat určité břemeno při rozhodování. Další vlastností, o které se mluví jako o vlastnosti, jež žena očekává od muže, je **laskavost**. Je důležité, aby byl partner silný a zároveň laskavý, a dal tak ženě potřebný pocit radosti a bezpečí, který potřebuje. Nejvíce to žena ocení v době jejího těhotenství, kdy potřebuje cítit určitý zájem ze strany partnera. Pokud je však laskavost projevoována i na veřejnosti, žena si toho velmi cení a nevdá ji, pokud muž projevuje city i před jinými lidmi, ba naopak. **Hovornost** patří mezi

důležité aspekty vztahu, protože žena ráda mluví o svých pocitech a je ráda, pokud ji je nasloucháno a porozuměno. Pro ženu je také velmi důležitá **pozornost** partnera, protože pokud je vystavena časté nepřítomnosti svého partnera, například s ohledem k jeho zaměstnání, tak trpí. Žena chce mít možnost se po boku svého partnera rozvíjet a být v jeho blízkosti. Mnoho žen také oceňuje partnerovu pomoc v domácnosti, kdy i přes to, že muž chodí do práce, dokáže ženě pomoci s domácností, čímž cítí partnerovu oporu. V neposlední řadě je důležitý **vzhled** muže. I když se může zdát, že ženám na vzhledu tolik nezáleží nebo mu nepřikládají takovou váhu, opak je pravdou. Ženám v dnešní době není vzhled partnera lhostejný a jsou rády za to, pokud mají po svém boku muže, který vypadá hezky. Jako poslední je určitá **specifická vlastnost** partnera. Hovoříme zde o vlastnosti muže, kterou žena obdivuje, a díky tomu ke svému příteli vzhlíží (Sonet, 1995, s. 61-65).

Matoušek (1993, s. 52) píše o požadavcích při volbě partnera ženy, co se týče hovornosti, stejně jako Sonet (1995, s. 61-65), kdy zmiňuje velmi důležitý aspekt, a to, aby byl muž komunikativní a otevřen k diskuzi o jejich společném životě. Avšak bylo zmíněno i to, aby si partneři rozuměli po **duševní stránce**. Žena se chce muži svěřovat se svými špatnými i dobrými pocity, nechce být muži pro smích a přeje si, aby ji bral respektovat. Také je pro ni velmi důležité, aby s mužem mluvila o svých hodnotách v životě a věděla, že si s partnerem případně postojově rozumí. Jako další aspekt autor zmínil, aby ženě byla **poskytována péče**. Zde můžeme mluvit i o **sexualitě**, jenž je pro vztah důležitá. Je podstatné, aby muž rozuměl potřebám své partnerky a uměl podle toho empaticky reagovat. Zároveň je velmi důležité, aby žena cítila po celý svůj život, **že je milována** a je jí toho chování partnera důkazem.

Singly (2001d, s.285-288, cit dle Radimská, 2003, s. 675) uvádí, že každý člověk si přeje být individuální a žít nezávisle, přičemž stále vyhledává společné soužití s lidmi, kteří mu pomáhají být sám sebou. Člověk v tomto případě potřebuje navázat citové vazby, které by ho ale zároveň neměly omezovat či jakkoliv zamezovat jeho individualitu a on tak stále mohl zůstat tím člověkem, jakým chce on sám být. Singly (2000a, 25-30, cit dle Radimská, 2003, s. 678) dále tvrdí, že člověk, aby cítil určitý smysl ve své existenci, tak potřebuje k sobě člověka, který mu poskytne pocit určité jistoty a stability. Podle autora jsou těmi lidmi například rodiče pro své děti a v případě dospělého člověka se jedná ve značné míře především o partnera či partnerku. Člověk zároveň potřebuje určitý zájem, jež cítí od druhého. Žít sám a cítit se osaměle může být velmi náročné pro jedince, jelikož by postrádal druhou osobu, která by mu poskytla pocit, že je tu pro něj.

3. Rodina

Tato kapitola popisuje rodinu jako důležitý prvek v životě každého z nás a poukazuje na význam rodiny pro každého člověka.

Rodina prošla určitým vývojem, nicméně stále přetrvává jako nezbytná „instituce“. Velmi těžko by byla možná substituovat zejména pro dítě, ale i pro člověka, který se již nachází v dospělém věku. Důležitou roli představuje při přirozeném procesu předávání hodnot z jedné generace na druhou. Rodinu můžeme označit jako jeden z nejvýznamnějších socializačních činitelů, který se objevuje při zrodu osobnosti a v určité etapě má schopnost působit na rozhodování v běžných i důležitých činnostech života (Kraus, 2014, s.79).

3.1. Definice rodiny se zřetelem k její struktuře

Existuje mnoho definic, které charakterizují současnou rodinu v naší společnosti. Jedna z nich tvrdí, že rodinu chápeme jako určitou skupinu, kterou sjednocuje stejný původ, svazek manželský či určitý právní vztah, čímž může být adopce, jako jedna z možností (Smutková 2007, s.15 cit dle Thelenová, 2013, s. 17). Příbuzenství pokrevní, které je také znakem rodiny představuje spojitost, tedy vztah, právě rodičů daného dítěte k dítěti samotnému nebo také sourozenecká spojitost. (Jankovský 2003, s. 79 cit dle Thelenová, 2013, s. 17). Janiková (2012, s. 6) uvádí, že rodinu tvoří dlouhotrvající vztahy, které jsou schopny vymanit se z emocí, které jsou negativní. Dítě, jenž se narodí do dané rodiny, již od prvopočátku žije v určitém socializačním rámci, dle kterého si vytváří svůj základ pro život. Na tuto skutečnost mají vliv pozitivní, tak i negativní zkušenosti. Mluvíme tedy o prostředí, které je pro člověka přirozené a má v jeho životě vliv na emocionální funkci či funkci výchovnou.

Literatura rozeznává rodinu úplnou a neúplnou. Pokud je v základu rodina tvořena oběma rodiči a jejich dětmi, tak mluvíme o **rodině úplné**. Opakem je však **rodina neúplná**, jenž se vyznačuje tím, že jeden z rodičů v rodině chybí (dle kritérií sčítání lidu, není hlášen k trvalému pobytu při dané rodině) (Reiterová, 2001, s. 44-45).

Mezi hlavní příčinu neúplné rodiny patří smrt, která postihla jednoho z rodičů. Další příčinou může být u rodiny rozvod, který rodiny doprovázel také již v dávných časech a není to pouze problém moderní doby. Pravdou však je, že se rozvod v soudobé společnosti masově rozšířil. Neúplná rodina, kterou doprovází určitý problém či příčina, která k rozpadu rodiny bezprostředně vedla, nese velkou zátěž na děti z rodin, jež jsou označovány za neúplné. Rozpad rodiny má na dítě velký vliv, jelikož dítě ztrácí jistotu zázemí, kterou má rodina

zabezpečovat. Tímto faktem tak ztrácí funkci ochranou. K tomu mnohdy negativně přispívají rodiče dětí, kteří v přítomnosti dítěte shazují svého bývalého partnera, otce dětí, a mohou tak děti nevědomky přivést k dezorientaci a chaosu ohledně přístupu ke svým rodičům, protože neví, jak se zachovat, aby to bylo správné. Je tedy pochopitelné, že vztah dítěte s rodičem, se kterým nežije, se v průběhu času mění. Dítě žije po rozvodu s jedním rodičem a ve většině případů žije dítě s matkou, proto nejčastěji hovoříme o absenci mužské role při výchově dítěte z neúplných rodin. Neúplná rodina je pro společnost chápána jako „problémová“ rodina, protože má ve většině případů ztíženou situaci v určitých směrech, především v plnění funkcí rodiny, o kterých se zmiňuji níže. Pokud tedy dítě vyrůstá v neúplné rodině, můžeme zde hovořit o situaci dítěte, jenž může mít náročnější charakter nebo může být dokonce i nebezpečná. Proto by se společnost měla zaměřit na pomoc ohroženým dětem v nepříznivých rodinných podmínkách (Reiterová, 2001, s. 44-45).

3.2. Funkce rodiny

Rodina má několik funkcí, které by měla naplňovat. Klientky z azylových domů přichází do zařízení azylových domů pro matky s dětmi často z důvodu toho, že funkce rodiny v některém směru nebo i ve více směrech selhává či zcela selhala.

- **Ochranná funkce**

Rodina v této funkci poskytuje místo, kde jsou její členové chráněni před vnějším světem. Je to místo, kde členové rodiny nacházejí soukromí a využívají jej každý den, především v období životních krizí nebo jiných životních obrátů. Představu, co znamená pojem domov, má každý z nás, je však těžké jej definovat. V tomto případě mluvíme spíše o pocitové představě člověka. Obecně však platí, že rodinný systém, který je stabilní a plní tak funkci ochrannou, dokáže společnosti poskytnout jedince, kteří lépe fungují ve svém životě (Thelenová, 2013, s. 19-21).

- **Ekonomická funkce**

V dnešní době si můžeme všimnout změn, které jsou výrazné pro ekonomickou funkci. U rodiny, která je označována jako „tradiční“ se ekonomická funkce zakládala na skutečnosti, že rodina znamenala pro společnost určitou výrobní nebo obchodní jednotku. Pro dnešní ekonomiku státu představovala přímou součást. Nynější ekonomická funkce zahrnovala a dodnes zahrnuje poskytnutí zázemí pro příslušníky rodiny, kdy se jedná o hospodářské či ekonomické zázemí. Rodina také plní důležitou funkci, jelikož by měla být

připravena pomoci členu rodiny, který se nachází v materiální nouzi a jednotliví členové mají za úkol svou rodinu zabezpečit, aby byla stále funkční (Thelenová, 2013, s. 19-21).

- **Emocionální funkce**

Zde mluvíme o velmi významné funkci rodiny. Můžeme mluvit o psychologických potřebách, které jsou zde uspokojovány. Hovoříme hlavně o citech, které přijímáme a zároveň bychom měli být schopni opětovat druhým. Další nedílnou součástí u emocionální funkce je komunikace o rodině, jako o prostoru, kde členové rodiny své emoce mohou vyjádřit, prožívat své city a podělit se o ně s ostatními členy. Můžeme se také setkat s autory, kteří tvrdí, že v nynější době hovoříme o rodině jako jednotce společnosti, která si zakládá na emocionální podstatě (Thelenová, 2013, s. 19-21).

- **Výchovná funkce**

Tato funkce je v některých případech označována jako funkce socializační. Členové rodiny si díky výchovné funkci vytváří svůj způsob života a jejich životní styl. Při výchově dětí nepřichází pouze k jednosměrnému procesu, tj. z jedné generace na druhou, můžeme zde hovořit například o tom, že i děti mohou určitým způsobem vychovávat své rodiče. Dále můžeme zmínit vzdělávací roli rodiny, přičemž rodinní příslušníci se mohou navzájem přiučit novým dovednostem, poznatkům ze života apod. (Thelenová, 2013, s. 19-21).

- **Statusotvorná funkce**

Jakou roli člověk získá ve společnosti, velmi ovlivňuje jeho rodina. V dřívějších dobách tato funkce zaujímal zjevný přístup, kdy se člověk narodil do rodiny, která byla sedlácká, tak bylo zcela jasné, že se stane sedlákem, a ne vysokoškolsky vzdělaným člověkem. V některých případech se jednalo i o výjimky. V dnešní době se tento přístup mění (Thelenová, 2013, s. 19-21).

- **Sexuální funkce**

Rodina pro své členy plní funkci takovým způsobem, kdy dává možnost vyhovět jejich sexuálním pudům. To však není jediná funkce, kterou rodina plní. U sexuální funkce můžeme hovořit také o zajištění určitého respektování a svěřeni nezbytných tabu témat, co se sexuálního chování týče. Již zmíněné funkce zabezpečují kvalitu generací, které přichází (Thelenová, 2013, s. 19-21).

Rodina tvoří určitý model společnosti, díky kterému se může dítě učit. Existuje však mnoho funkcí rodiny, z nichž může plynout určité množství pochybení. Tato pochybení mohou spočívat v rozmanitých příčinách, jež mohou ve velké míře ovlivnit jejich primární poslání (Vykopalová, 2001, s. 23).

4. Sociálně patologické jevy v rodině jako možné faktory osamění rodiče s dětmi

Klientky azylových domů přichází do těchto zařízení z rozmanitých důvodů, kterými mohou být právě sociálně patologické jevy v rodině. Tyto sociálně patologické jevy jsou níže popsány a jejím záměrem je upozornit na opakovatelnost důvodů, které klientky uvádí při vyhledávání a žádostech o poskytnutí služeb azylového domu pro matky s dětmi v tísni. Ženy, tedy klientky těchto azylových domů a v mnoha případech i jejich děti, které si prošly jedním z níže zmíněných sociálně patologických jevů, jsou často psychicky či fyzicky poznamenány. Na tuto skutečnost by měl být vyškolen odborný personál a měl by dbát vzdělání, které se k této problematice vztahuje. Z důvodu, že klientky v azylových domech nacházejí azyl a mnohdy „úkryt“ před bývalými partnery či jinými členy v rodině, je důležité, aby byli pracovníci připraveni klientce a jejich dětem zabezpečit klidný pobyt a prostor k tomu, aby se stabilizovaly, jak po psychické, tak i fyzické stránce a cítili se v bezpečí.

Sociálně patologické jevy v rodině jsou zakořeněny už v samotném vývoji postavení a role ženy. **Konzervativní** stanovisko říká, že vdané ženy nemají pracovat a matky mají hlavně pečovat o děti. Nemožnost plnění této role vede k narušení duševní rovnováhy ženy. **Neokonzervativní** stanovisko klade důraz na samozřejmost práce nevdaných žen. U žen vdaných je hlavní úkol dát přednost péči o děti, a do zaměstnání se vrací až poté, co děti jejich bezprostřední péči nepotřebují. **Egalitární** přístup se zabývá otázkou zaměstnání ženy v době péče o dítě. Nastává devalvace ženské kvalifikace v čase mateřské a rodičovské dovolené a způsobuje vývoj, který směřuje spíše k opětovné domestikaci muže. Když po delší dobu ztrácí žena kontakt i dynamiku ve své kvalifikované profesi, tak návrat bývá velmi dlouhý, náročný a mnohdy i nemožný, tím spíše, když je v rodině více dětí. Vyvlastnění dovedností při vedení domácnosti (průmyslová výroba) vzalo důstojnost domácím pracím a vytvořili iluzi, že to už není žádná práce. Postoje mužů se k ženám po desetiletí zásadně vyvíjí a mění. Nedílnou součástí tohoto vývoje je i feminismus – důraz na ekonomickou nezávislost žen a mezigenerační odpovědnost – jak silnou a rozsáhlou. Ve vztazích mohou nastat velké neshody, obzvláště pokud každý z partnerů zastává jiné stanovisko (Možný, 2008, s.179-191).

4.1. Domácí násilí

Co se týče domácího násilí, jedná se o jeden z nejvíce závažných patologických jevů, který je doprovázen mnoha společenskými dopady. Domácí násilí se dotýká všech členů rodiny – což jsou děti, ženy, ale i muži. Hovoříme o různorodých projevech a formách domácího násilí, kterými je oběť domácího násilí dlouhodobě vystavována. Může se jednat o formy fyzického, psychického, sociálního, sexuálního nebo ekonomického násilí, které uplatňuje agresor vůči oběti. Není však vyloučeno, že může dojít k jejich kombinaci. K nejvíce ohrožené skupině domácím násilím z hlediska pohlaví řadíme ženy. Když se zaměříme na následky již zmíněného domácího násilí, tak můžeme hovořit o fyzických či psychických následcích (Vykopalová, 2001, s. 34-35).

Podle Vykopalové (2001, s. 36) patří mezi příčiny domácího násilí, které jsou nejčastěji uváděny, tyto důvody: Duševní poruchy pachatele nebo poruchy osobnosti, další motivaci může sehrávat stres nebo vidina poslušnosti partnera/partnerky, závislosti (drogy, alkohol, gamblerství,) a jako další příčina mohou být přebrané vzorce chování, které bere agresor za společensky přijatelné.

Rovněž Ševčík a Špatenková (2011, s. 91-95) ve své publikaci uvádí, že mezi nejvíce ohroženou skupinou domácího násilí jsou právě ženy, přičemž také uvedli, že se tento problém vyskytuje zejména v partnerských vztazích a je nejčastěji páchan mezi mužem a ženou. To mohou potvrdit i statistické údaje. Nejčastější výskyt domácího násilí mezi partnery může zapříčinit právě znalost druhého partnera, kdy o tom druhém víte všechno a znáte jeho citlivá úskalí a víte, co mu může ublížit nejvíce. Vzhledem k tomu, že partneři disponují společnou domácností, v mnoha případech si okolí nemusí povšimnout páchaného domácího násilí u daných partnerů. Pokud však přijde okamžik, kdy toto patologické chování vyjde na povrch, tak se většinou k tomu právě ženy staví tak, že svého násilného partnera spíše omlouvají a připisují chybu samy sobě. Určité instituce či zařízení nabízejí týraným ženám možná východiska, jak mohou řešit svou nepříznivou situaci. Je však na každé ženě, jak se k tomu postaví a jak se rozhodne danou situaci řešit. V případě pomáhajících profesí s touto cílovou skupinou může dojít mnohdy k nesouladu s klientčíným názorem, zejména v případě, že se klientka rozhodne danou situaci neřešit a rozhodne se, že se svobodně vrátí do domácnosti, kde se vyskytuje domácí násilí. V tomto případě je důležité, aby pracovníci jejich rozhodnutí akceptovali a nechali ji svobodně odejít. Pracovníci pomáhajících profesí musí také pochopit, že odchod z domácnosti, kterou si ženy

s partnery vybuďovaly, nemusí být jednoduché. Znamená to pro ně ztrátu jejich dosavadního bydlení, kdy jsou nuceny využít například služby azylových domů. Ženy si v tomto případě uvědomují i fakt, že se nejedná jen o ně, ale i o jejich děti, které jsou také vystaveni domácímu násilí či jemu přinejmenším přihlíží. I u nich se tyto patologické jevy podepisují na jejich životě. V knize je také uvedeno, že tyto ženy mnohdy čelí strachu z osamělosti. Doprovází je přesvědčení, že bez partnera nezvládnou fungovat jako tomu bylo s partnerem a že případné navázání nového vztahu nebude tak jednoduché. Tyto ženy často nejsou ekonomicky zabezpečeny tak, aby jejich odchod z domácnosti je nikterak nepoznamenal. Mnohdy jsou to ženy bez úspor či jiného ekonomického zajištění.

4.1.1. Násilí na dětech

Při psychickém týrání může následovat vznik méněcennosti, kdy se dítě může cítit nedostatečné a nevěří v sebe. Bývá v mnoha případech propojeno i s tělesným týráním, avšak samotné psychické týrání lze obtížně prokázat. Pokud mluvíme o psychických změnách dítěte, tak ty mohou vzniknout následkem výchovy chladného rodiče. Psychické týrání je mnohdy těžko rozeznatelné, jelikož u tělesného týrání mohou být jasným důkazem hmatatelné stopy, naopak u týrání psychického jsou příznaky často nerozpoznatelné. Na to je navázán i problém s posuzováním důvěryhodnosti při výpovědi daného dítěte. Když budeme hovořit o dopadech týraného dítěte na jeho život, tak hovoříme o následcích, které mají dlouhodobý charakter a vedou k zanedbávání dítěte (Vykopalová, 2001, s. 36-37).

4.1.2. Násilí na ženách

Násilí na ženách je podobné jako týrání na dětech, a sice v tom, že jedinec nezvládne situaci řešit sám bez pomoci druhé osoby. Mluvíme zde o formách násilí na ženách, které mohou být různorodé, např. kontrolování ženy ze strany partnera, vydírání apod. Již zmíněné formy jsou jen zlomek toho, co si týraná žena může prožívat, protože to v mnoha případech zachází až k týrání tělesnému či dokonce sexuálnímu. U pachatele, který násilí vykonává na své ženě, může být příčina ve vlivu jeho původní rodiny, kde byl on sám vychováván. Ve velké většině případů, kdy zafungoval model chování z původní rodiny, se jedná o situaci, kdy otec agresora fyzicky ubližoval matce nebo dětem a zastával tak dominantní roli v rodině. Agresor tedy převzal vzorce chování, které on sám bere za společensky akceptovatelné (Vykopalová, 2001, s. 45-46).

Prvotně se žena snaží situaci zvládat sama a podává žádost o rozvod. Může to však trvat i několik let, než se žena rozhodne ke kroku situaci řešit a se svým problémem přijít. I po

rozvodu nemá žena zcela vyhráno, protože statistiky předkládají, že po rozvodu je žena mnohdy nucena s násilným partnerem stále bydlet v jedné domácnosti, s čímž jsou spojeny přetrvávající formy násilí. Jsou však ženy, které svou situaci řeší radikálněji a odchází od svých partnerů do azylových domů nebo se snaží najít podnájem. Bohužel se můžeme setkat i s ženami, které vlivem domácího násilí skončí na ulici a z toho důvodu se z nich stávají bezdomovkyně. Ve výjimečných případech končí úmrtím (Vykopalová, 2001, s. 45-46).

4.1.3. Násilí na mužích

Výzkumy, jenž byly prozatím realizovány, uvádí, že je u mužů menší pravděpodobnost, že se ocitnou v roli jakožto oběť domácího násilí oproti ženám. Právě ženy mají podle výzkumu větší pravděpodobnost k tomu, že se právě ony stanou oběťmi domácího násilí. Pokud se jedná o rozdíly mezi mužem a ženou v rolích obětí domácího násilí, tak právě muži mají větší možnosti se finančně zajistit tak, aby mohli fungovat i bez své partnerky nebo mají podstatně snadnější cestu k zajištění svých příjmů. Ve většině případů jsou to muži, kteří disponují vlastním bydlením. Z toho vyplývá fakt, že pro muže existuje snadnější cesta, jak se vymanit z násilného vztahu oproti ženám, jež jsou oběťmi domácího násilí. To nicméně neznamená, že se domácí násilí na mužích určitým způsobem „nepodepíše“. Je tedy důležité při práci s muži, kteří si prošli či procházejí domácím násilím, aby kdokoliv, kdo s nimi spolupracuje, byl rovněž citlivý, což klade určité nároky na osobu sociálního pracovníka. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011, s. 96-100).

4.2. Závislost

Další hledisko, které může ohrozit rodinu, je závislost na návykových látkách, což v některých případech může být úzce spjato s domácím násilím. Při opakovaném užívání psychoaktivních látek hovoříme o závislosti. Může mít různou formu (alkohol, psychotropní látky, tabák a mnoho dalších.) U alkoholové závislosti přichází v posledních letech k rychlému nárůstu trestné činnosti u lidí v mladém věku, přesněji mládeže, ale také u lidí v produktivním věku. Při trestné činnosti hraje jednu ze zásadních rolí právě alkohol (Vykopalová, 2001, s. 61-63). Závislost je jedním z nejvíce diskutovaným tématem. Závislost může začít velmi pomalu a nenápadně. Většina lidí alkoholem nebo návykovými látkami řeší problémy v pracovním životě, v rodině nebo pouze stres.

4.3. Komunikace s lidmi ohroženými patologickými jevy

Základním prvkem dobré práce v pomáhajících profesích tvoří komunikace. Komunikace nejen s oběťmi, ale také s kolegy či navazujícími institucemi dopomáhá k tomu, aby spolupráce probíhala co nejvíce kvalitně a tím pádem bylo umožněno společně efektivně řešit daný problém. Zejména ve spolupráci s oběťmi je záměrem kvalitní komunikace, aby pracovník vytvořil společně s obětí dobrý vztah, který je založen na úctě a vzájemném respektu. To dopomáhá oběti tomu, aby se ve spolupráci s pracovníkem cítila bezpečně a důvěřovala mu. Pokud vzájemná intervence splňuje výše zmíněné náležitosti, tak je větší předpoklad k tomu, že se lépe nastaví daný cíl spolupráce a pracovník tak může lépe porozumět dané situaci (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 162-163).

5. Etické souvislosti sociální práce v souvislosti s autonomií klienta

Při práci s touto cílovou skupinou může být pracovník v dané organizaci vystaven jistým etickým dilematům, která při práci s klientem vyvstanou. Bakalářská práce se zaměřuje na partnerské vztahy klientek, což je doprovázeno mnoha odvětvími, jenž zasahují do partnerského života. Mohou to být však odvětví, které jsou zmíněny v kapitole výše, kdy jsou klientky azylových domů vystaveny sociálně patologickým jevům v rodině a byly tedy nuceny odejít do azylového domu s vidinou bezpečí pro sebe a děti. Pracovník se v tomto případě může setkat s etickým dilematem, kdy stojí před rozhodnutím, jaká bude nadále spolupráce s klientkou, která i přes nebezpečí s agresorem stále udržuje partnerský vztah. Klientku k tomu může vést mnoho důvodů, například větší ekonomická stabilita při podílení se na nákladech svého života spolu s partnerem, ale také výchova dětí, kdy soužití s partnerem umožňuje dětem mít ve svém životě i mužský vzor. Dalším z mnoha aspektů může být klientčina touha mít partnerský vztah, který ji poskytne pocit lásky, i sexuálníhožití, jakožto přirozenou touhu s partnerem. Nebo má klientka vztah raději ukončit a na vše, co již bylo uvedeno, zůstat úplně sama.

Jednání pracovníka by mělo být profesionální. Důležité je, aby se jeho jednání zakládalo na zkušenostech profesní praxe a profesní etiky. Přičemž **profesní praxe** zahrnuje to, co by měl pracovník v daných situacích dělat a také jeho praktické dovednosti. U **profesní etiky** jde spíše o morální orientaci, jenž doprovází vztahy sociálních pracovníků s jinými subjekty. Profesní etiku můžeme nalézt ve formě etického kodexu, může být však také vyjádřena jako neformální pochopení. Ideální kombinací však je, pokud nastane u formálního, tak i neformálního stejné porozumění (Nečasová, 2001, s. 65).

V situaci mezi pracovníkem a klientem různorodých cílových skupin, může dojít k určitým problémům spojenými s etickými okruhy. V případě tématu této bakalářské práce se jedná například o situaci, kdy je sociální pracovník vystaven dilematu při rozhodování, zda a do jaké míry má zasahovat do života klienta. Sociální pracovník má za úkol klienty do jisté míry kontrolovat, přičemž je důležité, aby si uvědomoval, do jaké míry je kontrola přijatelná a akceptovatelná z pohledu sociální práce a jejich hodnot (Etický kodex sociálních pracovníků České republiky in: Sociální práce/Sociální práca, 2004, s. 29).

V České republice Etický kodex sociálních pracovníků čerpá ze zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, z Listiny základních práv a svobod České republiky a z Všeobecné deklarace lidských práv.

Etický kodex sociálních pracovníků z hlediska „profesionálního pojetí“ sociální práce:

Etický kodex dopomáhá tomu, aby se sociální práce vymežila od jiných profesí. Každý sociální pracovník využívá etický kodex ve svém jednání zcela dobrovolně a svým chováním utváří příslušnost k profesi, kterou vykonává v souladu s etickým kodexem. Je důležité, aby si pracovník uvědomoval své chování a odpovědnost z něj plynoucí. Další nedílnou součástí je, aby sociální pracovník pracoval na zdokonalování své odbornosti, která je potřebná k plnění profesní role (Bandit, Davidová, Macurová, Opatrný, 2015, s. 12).

5.1. Role sociálního pracovníka

Pokud se člověk rozhodne k tomu, že se stane sociálním pracovníkem, automaticky na sebe přebírá zodpovědnost k povinnostem, které doprovází danou profesi a také povinnost k zaměstnavateli. Povinnosti, které doprovází profesi sociálního pracovníka, mohou být mnohdy v rozporu a může nastat konflikt. Sociální pracovník by měl být připraven a schopen v jakékoliv chvíli své jednání odůvodnit, obhájit, a to i veřejně. Sociální pracovník jedná v daném právním rámci, také dle práv a povinností zaměstnavatele či profese. Rámec, jenž nazýváme institucionálním je podstatný, jelikož sociální pracovník ve většině případů zasahuje do života klientů a je žádoucí, aby jeho zasahování do jejich životů bylo zákonné. Jelikož sociální pracovník často odhaluje klientům podrobnosti a citlivé věci z jejich životů, tak je důležité, aby i klienti měli své práva a byli tak chráněni (Nečasová, 2001, s. 83).

Práva a povinnosti sociálních pracovníků by se měli ve vzorném případě doplňovat, avšak v praxi může mezi nimi dojít ke konfliktu. Takzvaný „konflikt povinností“ se může vytvořit v případě, když profesní asociace očekává, že etický kodex a jeho principy jsou v popředí, jelikož právě tyto principy chrání klienta, přičemž organizační pravidla a zákon jsou vytvořeny spíše ve prospěch majority. Sociální pracovník je doprovázen určitými povinnostmi, jak už k zaměstnavateli, k profesi, ke společnosti, ale i ke klientům. Je tedy důležité, aby sociální pracovník byl profesionálem, aby se dokázal velmi rychle a objektivně orientovat ve všech oblastech svých daných povinností (Nečasová, 2001, s. 83).

5.2. Hodnoty ovlivňující sociální práci

V profesi sociálního pracovníka je důležité si uvědomit určité hodnoty, které jsou rozděleny do určitých kategorií. Hovoříme o čtyřech kategoriích hodnotách v širším pojetí.

Jako první hovoříme o **osobních hodnotách**, které můžeme chápat v rovině psychologické. Řadíme k nim zejména osobní hodnoty pracovníků v sociální službě, ale také osobní hodnoty klientů. Pokud budeme mluvit o širším pojetí, tak zde hrají velmi důležitou roli i rodiče, příbuzní a jejich osobní hodnoty (Mátel, Mališková, 2016, s. 68-71).

Další hodnoty ovlivňující sociální práci vnímáme **hodnoty profesní**. Tyto hodnoty jsou pro tuto práci velmi významné. Dělíme je na hodnoty formální i neformální. Existují však klíčové hodnoty, které podléhají v rámci vývoje určitým změnám v dané profesi a ve společnosti. Odborníci v oboru etiky rozpoznávají hodnoty, které jsou nejzásadnější pro vykonávání profese, kterou je právě sociální práce. Tyto hodnoty jsou poté označeny jako klíčové a nepostradatelné. Vybrat především podstatné hodnoty, jež budou klíčové pro sociální práci, je velmi obtížné. Pokud však dojde ke shodě, kdy se profesní komunita shodne na tom, které hodnoty považují za klíčové, tak se jedná o takové hodnoty, které jsou zásadní pro etický kodex (Mátel, Mališková, 2016, s. 68-71).

Dále a neméně důležité **jsou institucionální hodnoty**, chápány také jako hodnoty zaměstnavatelských organizací. Můžeme se setkat s faktem, že některé organizace mají vypracovaný svůj vlastní etický kodex, který je pro pracovníky dané organizace závazný a důležitý (Mátel, Mališková, 2016, s. 68-71).

V poslední řadě budeme mluvit o **hodnotách společenských**. Tyto hodnoty vychází z chápání, jenž se dotýká hlediska filozofického a sociologického. I rozhodnutí k tomu, jaké cílové skupině se pracovník bude věnovat, je ovlivněno jeho převzatými hodnotami. Není to však jediná situace, kdy hodnoty sociálního pracovníka přímo zásadně ovlivňují. Mohou jej ovlivnit také u volby metod, které pak využijí individuálně při práci s klientem. Každý sociální pracovník považuje za důležitou jinou techniku při práci s klientem, a shledává za důležité rozdílné aspekty (Mátel, Mališková, 2016, s. 68-71).

Byly zmíněny hodnoty osobní, profesní, institucionální a v poslední řadě společenské. Může však přijít ke vzájemnému konfliktu mezi těmito hodnotami, které by mohly ovlivnit danou profesi v její činnosti. Dané konflikty můžeme rozdělit do určitých situací:

- 1) konflikt mezi klientem a sociálním pracovníkem z pohledu jeho osobních hodnot
- 2) konflikt mezi rodiči a osobními hodnotami sociálního pracovníka
- 3) konflikt mezi spolupracovníky, kteří pracují na stejném případě a mají odlišné osobní hodnoty
- 4) konflikt mezi organizací, která pracovníka zaměstnává a osobními hodnotami daného pracovníka
- 5) jako poslední může přijít ke konfliktu mezi hodnotami pracovníka, kdy narazí na určitý konflikt jeho osobní a profesní hodnoty (zde je důležité zmínit, že nikdy nejde oddělit člověk jako osobnost a jeho postoje, hodnoty v jeho pracovní sféře).

Avšak od profesionálního pracovníka se očekává, aby v situaci, jenž se jeví jako krizová či problémová v rámci hodnot, byl schopen jednat v rámci etiky (Mátel, Mališková, 2016, s. 68-71).

Při výkonu své profese, hlavně v azylových zařízeních, se sociální pracovníci věnují mnoha oblastem, které musí být nutně vyřešeny. Z praxe, kterou jsem měla možnost absolvovat v azylovém domě pro matky s dětmi v tísní, se jednalo o pomoc s finančním hospodařením, pomoc klientkám s výchovou dětí a v mnoha případech vedení klientky k tomu, aby zvládla lépe fungovat ve svém životě a byla vedena k zodpovědnosti. Přičemž zodpovědnost by se měla projevovat na straně klientek i v jejich osobním životě, blíže v partnerských vztazích. Pracovnice má tedy možnost do jisté míry určitým způsobem kontrolovat tyto oblasti, může nám však vyplynout otázka, jaký přístup daná pracovnice zařízení využije.

6. Metodologie výzkumu

Výše uvedené informace představují východiska pro vlastní výzkum. Nyní představím jeho metodologii, tedy postupy, které budou využity k dosažení cíle.

6.1. Cíl výzkumu

Jak již bylo nastíněno v úvodu práce, cílem je zjistit a popsat, jak přistupují pracovnice/pracovníci azylových domů pro matky s dětmi v tísní k partnerským vztahům klientek a reflektovat, jak jsou pro to uzpůsobena vnitřní pravidla, v již zmíněných zařízeních.

Hlavním výzkumným cílem je zjistit, jak přistupuje personál azylových domů pro matky s dětmi k partnerským vztahům klientek.

Ačkoliv je stanoven hlavní výzkumný cíl, k jeho naplnění mohou pomoci i vedlejší výzkumné cíle, které budou nápomocny v pochopení celkového cíle bakalářské práce.

Vedlejší cíle byly stanoveny následovně:

- Zjistit, jaké důvody vedou matky s dětmi k vyhledání azylového domu z pohledu personálu a jak s tím souvisí partnerské vztahy klientek.
- Zjistit, jak vnímají partnerské vztahy klientek pracovníci azylových domů.
- Zjistit, jak mají azylové domy uzpůsobena vnitřní pravidla pro klientky.

6.2. Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka: Jak přistupuje personál azylových domů pro matky s dětmi k partnerským vztahům klientek?

Dílčí výzkumná otázka I.: Jaké důvody vedou matky s dětmi k vyhledání azylových domů a zda a do jaké míry to souvisí s partnerskými vztahy klientek?

Dílčí výzkumná otázka II.: Jak vnímají partnerské vztahy klientek pracovníci azylových domů.

Dílčí výzkumná otázka III.: Jak jsou pro partnerské vztahy uzpůsobena vnitřní pravidla azylových domů?

6.3. Metoda a technika výzkumu

V této kapitole se zaměřím na výběr způsobu, jakým bude výzkum realizován, jakou metodou bude výzkum prováděn a tuto metodu teoreticky představím. Dalším krokem bude zvolení techniky, která pomůže získat výsledná data, jež jsou hlavním cílem výzkumu.

6.3.1. Výzkumná metoda

Pro výzkum, a co nejpřesnější získání dat od komunikačních partnerů, byla zvolena kvalitativně výzkumná metoda, která bude aplikována formou polostrukturovaných rozhovorů a analýzou dokumentů. Volba metody pomocí polostrukturovaných rozhovorů byla vybrána tak, aby mi rozhovory zprostředkovaly hlubší a podrobnější náhled do problematiky, čímž bude zpřístupněno více pochopit názory dotázaných komunikačních partnerů. Dalším důvodem k výběru této metody, bylo přesvědčení, že je pro výzkumníka důležité získání názorů a postojů dotázaných k dané problematice, přičemž interview mezi výzkumníkem a komunikačním partnerem může pomoci pro komplexní ucelení dané věci.

Hendl (2016, s. 168) ve své knize uvádí, že polostrukturovaný rozhovor je tzv. střední cesta při získávání potřebných informací, kdy je dána určitá osnova, které se chce výzkumník držet, přičemž ale dává prostor sobě i respondentovi možnost doplnění otázek či doptání se na potřebné informace, které nebyly vyčteny. Výše zmíněná analýza dokumentů by měla přispět k lepšímu pochopení komunikačního partnera, zda např. vnitřní pravidla ovlivňují jeho přístup k dané problematice apod.

6.3.2. Výzkumný soubor

Výběr výzkumného souboru byl zaměřen na matky s dětmi v tísní v azylových domech, přičemž byly osloveny tři taková zařízení zaměřující se na tuto cílovou skupinu. Výběr byl zaměřen na pracovníky těchto zařízení, v různých pracovních pozicích. Záměrný výběr komunikačních partnerů z různorodých pracovních pozic by měl pomoci tomu, aby byla problematika zkoumána více do hloubky a s obsahem informací z větší perspektivy. Osloveno bylo vždy předem vedení a výběr konkrétních pracovníků byl ponechán na nich, převážně s ohledem k časovým možnostem a také na ochotě poskytnout daný rozhovor. Každý oslovený azylový dům pro matky s dětmi byl také seznámen s prosbou o poskytnutí vnitřních pravidel či domovního řádu, z čehož je v této bakalářské práci také čerpáno. Při této skutečnosti byli všichni pracovníci seznámeni s faktem, že všechny informace jsou použity bezpodmínečně pouze k výzkumu a jejich anonymita zůstane zachována.

Komunikační partneři, kteří poskytli rozhovory, byly ženy, což byla volba zcela náhodná, nikoliv záměrná. Do výzkumných otázek byla zahrnuta otázka jejich profese a délka působení na této pozici. Z výpovědí tedy mohu říci, že komunikační partneři měli tyto pozice. Dva komunikační partneři byli na pozici vedoucího, z čehož jedna z dotázaných byla na pozici šest měsíců a druhá dotázaná byla na své pozici dva roky. V obou případech se jednalo o pracovnice, které před funkcí vedoucího azylového domu působily na pozici sociální pracovnice téhož zařízení. Proto je možné říci, že chod azylového domu znají a jsou dobrými vzorky pro tento výzkum. S ohledem na pestrost a větší objektivitu výzkumného šetření byli další komunikační partneři na pozicích sociálních pracovníků, jejichž počet tvořil číslo tři. Jednalo se o tři komunikační partnery na této pozici. Zde hovořím o pestrosti délky jejich působení. Jeden z komunikačních partnerů byl na této pozici pouze dva a půl roku, přičemž zbylí dva působili na své pozici již devátým rokem. Poslední komunikační partner, který ještě nebyl zmíněn, působil na pozici pracovníka v sociálních službách, a to po dobu patnácti let. Jak již bylo zmíněno, pestrost působení na daných pozicích a také pestrost výběru komunikačních partnerů s ohledem na jejich pracovní pozici nám umožní proniknout danému tématu více do hloubky.

Ve výsledcích výzkumu budou komunikační partneři vystupovat pod fiktivními jmény s ohledem na zachování jejich anonymity. První pracovnice bude zmiňována pod jménem **Marie**, která působí na pozici vedoucího. Druhá pracovnice pod jménem **Veronika** působící na pozici pracovníka v sociálních službách. S paní Marií pracují ve stejném zařízení. Třetí pracovnice bude zmiňována pod jménem **Petra**, která je na pozici sociálního pracovníka. Čtvrtá pracovnice pod jménem **Kateřina** také působící na pozici sociálního pracovníka a s paní Petrou pracují ve stejném zařízení. Pátá pracovnice zmiňována pod jménem **Markéta**, jež pracuje na pozici vedoucí a poslední pracovnice bude zmiňována pod jménem **Jana**, která pracuje na pozici sociálního pracovníka a jsou s paní Janou kolegyně.

6.3.3. Prostředí výzkumu a průběh výzkumu

Při aplikování kvalitativního výzkumu je důležité brát zřetel na určité standardy, které sebou každý výzkum přináší. Zde mluvíme především o svobodě v rozhodování, zda se komunikační partner dané studie chce zúčastnit. Měl by být náležitě seznámen s cíli výzkumu a jeho celkovém průběhu. Komunikační partneři, kteří se účastní výzkumu, mají možnost kdykoliv od daného šetření odstoupit, proto je důležité jim tento fakt zdůraznit ještě před začátkem výzkumu. Důraz by měl být také kladen na anonymitu, kdy identita

respondentů nemůže být odhalena. K tomu dopomáhá soukromí, jenž je poskytnuto při poskytování rozhovoru (Hendl, 2016, s. 157).

Co se týče realizace samotného výzkumu, rozhovory a předání dokumentů, kterými byly vnitřní pravidla, vždy probíhalo v prostorech zařízení. Rozhovory byly prováděny vždy individuálně, kdy byl přítomen pouze výzkumník a jeden komunikační partner. Z důvodu anonymního dotazování, prostor, kde se rozhovor uskutečnil, byl přizpůsoben tomu, aby rozhovor nebyl ničím rušen a komunikační partner i výzkumník se cítil komfortně a nebyl rozptylován okolím.

Zařízení byla předem kontaktována telefonicky či e-mailem o mé prosbě zprostředkování rozhovorů a poskytnutí daných dokumentů k bakalářské práci. Ve všech zařízeních bylo kontaktováno vždy vedení, kdy se ve dvou případech jednalo o vedoucího azylového domu a v posledním případě se jednalo o ředitele azylového domu. Po předem domluveném termínu a následném příchodu výzkumníka do zařízení byli pracovníci seznámeni s tématem bakalářské práce a jejím cílem. Dotazování pracovníci byli také seznámeni s audio nahráváním rozhovoru a zaručením anonymity. Komunikační partneři byli také seznámeni s faktem, že se mohou svobodně rozhodnout, zda rozhovor poskytnou a kdykoliv mohou rozhovor ukončit. Poté následovala samotná realizace rozhovorů. Před začátek rozhovorů byli pracovníci seznámeni s výzkumníkem a nástinem otázek, jenž zazní v rozhovoru. V rozhovoru také zazněla vždy pracovní pozice pracovníka a jeho délka působení na této pozici. Po zodpovězení všech otázek byli komunikační partneři seznámeni s faktem, že jim může být poskytnuto konečné zpracování jejich rozhovorů a poté i celkové zpracování bakalářské práce, pro kterou poskytli rozhovory.

7. Analýza dat a výsledky výzkumu

Tato část bakalářské práce bude zaměřena na analýzu dat, které byly získány rozhovory a vnitřními pravidly organizace. Výsledky se nám budou snažit poskytnout odpověď na výzkumné otázky. Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor, proto měli komunikační partneři více prostoru pro své odpovědi, které byly doprovázeny doplňujícími otázkami ze strany výzkumníka. Výsledky rozhovorů jsou rozděleny na tematické okruhy, které pomohou k lepší orientaci.

7.1. Důvody klientek k využití azylového domu

Z první otázky, která byla položena komunikačním partnerům můžeme vyvodit, že mezi hlavní důvody vyhledání azylových domů pro matky s dětmi patří ztráta bydlení. Tato ztráta je zapříčiněna zejména z finančních důvodů, jako další příčinu uvedli komunikační partneři domácí násilí v rodině. Toto jsou hlavní důvody všech dotázaných komunikačních partnerů, které bez výjimky uvedli. Neméně důležité jsou neshody s partnerem, až na paní Petru, která tento úvod nezmínila. Mimo jiné je důležité zmínit další důvody, které komunikační partneři uvedli, ale byly již méně časté. Mezi ně řadíme špatné finanční hospodaření, kdy rodina nepřímo vyústí ke ztrátě bydlení a neschopnosti splácet své pohledávky. Zpětně se tedy dostáváme k příčině hlavního důvodu, jež vede k nutnosti vyhledání azylového domu pro matky s dětmi. Vyskytla se také odpověď paní Kateřiny, která uvedla, že důvodem vyhledání azylového domu je přechod z jiného azylového domu.

7.1.1. Souvislosti těchto důvodů s partnerskými vztahy klientek

V rámci kladení druhé otázky jsme zjistili z odpovědí komunikačních partnerů, že důvody, které uvádějí ženy při žádosti o azylovou službu velmi úzce souvisí s jejich partnerskými vztahy. Zejména, když se jedná o domácí násilí. Tuto skutečnost uvedli čtyři ze šesti dotázaných. Což můžeme chápat, jelikož se jedná o domácí násilí v rodině, které se dotýká jak ženy, tak i dětí, které v domácnosti také žijí. Zda je násilí páčáno na dětech či ženě nebo se jedná o kombinaci těchto variant, tak je to v každém případě velmi zásadní problém. Pokud jde o domácí násilí, tak se v některých případech mají ženy ke svým mužům tendenci vracet, což uvedla paní Marie, která uvedla: „*Stává se nám také dost často, že se ženy k násilníkům vrací. Měli jsme tady nedávno utajený pobyt, ale partner tu manželku nebo partnerku našel a ona sice říkala, že se k němu nevrátí, ale tím, jak on sem přicházel a chodil na návštěvy, tak se k němu klientka vrátila zpátky.*“ Z odpovědí komunikačních partnerů je také zřejmé, že ženy, které z těchto důvodů vyhledají azylový dům, tak se potýkají

především s psychickými následky. Toto se odráželo víceméně ve všech odpovědích dotázaných. Byly uváděny souvislosti, které doprovázejí klientky v jejich životě s ohledem na jejich partnerské vztahy. Ve výpovědích bylo uvedeno, že se jedná o pocit strachu, který v klientkách mohlo rozvinout právě domácí násilí a ona tím pádem žije ve strachu z chování partnera. Mezi další zmíněnou souvislostí byla také zkušenost s drogami, kdy klientka vidí východisko ve své situaci právě v drogách či jiných návykových látkách. Nedílnou součástí je souvislost se špatnou finanční situací, jak zajistit rodinu. Následně pak i problémy s výchovou dětí v rodině, které se odráží na jejich jednání s dětmi. Jako příklad uvádím výpověď paní Veroniky: *„Určitě je to poznamená. Ony mají strach, těžko komunikují, hodně dlouho jim trvá, než se v novém prostředí usadí. Je to poznat i z jednání s dětmi, jsou na ně někdy až zlé. Ty matky si vybíjí tu svoji nespokojenost na těch dětech, které jsou vlastně toho partnera, který způsobil to, co prožívají. Ta finanční situace je taky hodně na psychiku, protože vidí, že si nemohou dovolit něco koupit dítěti.“* Všechny tyto souvislosti, které byly zmíněny, shledávám ve výpovědích komunikačních partnerů jako klíčové k neschopnosti navázat či udržet kvalitní partnerský vztah. Tím, že žena se nenachází v psychické rovnováze a její jednání tomu odpovídá, tak se to odráží jak na výchově dětí, tak i v partnerských vztazích klientky, ať už minulých, současných či potenciálních.

7.1.2. Vliv důvodů využití azylových domů na práci s klientkou

Všechny důvody, jež byly uvedeny výše, zásadně ovlivňují práci s klientkami. Na tomto faktu se shodli všichni dotázaní. Práci s nimi bychom mohli rozdělit dle odpovědí komunikačních partnerů do různých rovin.

Základní péčí pro každou klientku, která přijde do azylového domu je především vést rozhovory, z nichž vyplyne, jakou pomoc potřebují, jaké jsou potřeby matek a dětí a promluvit si, jak si představují budoucnost a jakým způsobem bude řešena jejich finanční situace. Takové rozhovory vyžadují velkou empatii, specifický přístup a individuální práci s každou klientkou. To koresponduje s poznatky uvedenými v podkapitole 4.5 věnované právě kvalitní komunikaci mezi pracovníkem v pomáhající profesi a jeho klienty. Ne všichni komunikační partneři přímo uvedli důležitost sestavení individuálního plánu, avšak ze všech výpovědí můžeme vyvodit, že je to nezbytnou součástí práce s každou klientkou. Polovina dotazovaných zdůraznila práci s klientkami, kde se vyskytují patologické jevy v rodině, že je nutné v těchto případech sestavit krizový plán, popřípadě zahájit utajený pobyt. Následně je zprostředkovaná odborná pomoc psychologa či psychiatra, avšak paní Marie uvádí, že často tuto pomoc klientky nevyužijí. Paní Petra uvedla, že práci s klientkou jim určuje fakt,

zda se jedná o matky, které mají partnerský vztah a partner dochází za klientkou do azylového domu nebo zda se jedná matku, která nemá partnerský vztah, případně jej ani nevyhledává. Jako další uvedla paní Kateřina, citují: „*Potom máme otázku na toho partnera, jak to vidí, až od nás odejde, tak jestli budou spolu někde bydlet, jestli by to soužití znovu obnovili nebo by šla sama někam a odtrhla se od něj.*“ Zde můžeme zaznamenat, že se pracovníci soustřeďují také na budoucnost vztahu klientky a chtějí tomu uzpůsobit svou práci s ní.

7.2. Partnerské vztahy klientek

V azylových domech se ocitají klientky, které bychom mohli rozdělit na tři základní skupiny. První skupinou jsou vdané ženy, druhou skupinu tvoří nesezdané ženy se stávajícím partnerským vztahem a poslední jsou ženy, které nemají žádný vztah. Z výpovědi komunikačních partnerů vyplývá, že vztahy pro klientky hrají velmi významnou roli v jejich životě.

7.2.1. Vlastnosti hrající roli při volbě partnera u klientek azylových domů

Z výpovědí, které poskytli komunikační partneři k otázce, která se zabývá partnerskými vztahy klientek azylových domů, můžeme nastínit představu klientek o jejich vztazích, jak stávajících, tak budoucích. Všichni dotazovaní zodpověděli, že klientky hledají partnera jen proto, aby měly vztah, který je důležitý pro ně samotné. Kromě paní Veroniky, která uvedla, že v prvotní fázi klientky řeší fakt, zda potenciální partner nemá závazky a zda by ho tedy mohly mít jen pro sebe. Toto tvrzení Veronika doplnila ještě tím, že hledají i finanční zajištění ze strany partnera, ale ve výsledku v prvotním stádiu tyto ženy neřeší výše zmíněné vlastnosti, při hledání partnera. Kromě Veroniky se tedy ostatní komunikační partneři shodli na tom, že vyhledávají stejné typy partnerů. Jedná se o podobnou životní úroveň a situaci, ve které se nacházejí. Tuto odpověď uvedla například paní Markéta: „*Finanční situace tam nejspíše není důležitá, většinou jsou to osoby, které jsou z podobného prostředí jako ty klientky, takže si rozumí na této úrovni.*“ Čtyři komunikační partneři ze šesti dotázaných uvedli, že vůbec neřeší vlastnosti partnera. Polovina komunikačních partnerů odpovídá, že neřeší vzhled a finance u svých nebo potenciálních partnerů. Naopak druhá část, tedy zbylí tři komunikační partneři odpověděli, že řeší hlavně finanční otázku. Zde můžeme vidět, že se názory dotázaných liší. Je to zajímavý fakt, jelikož se také jednalo o pracovníky pracující ve stejném zařízení, ale přitom se v tomto názoru zcela rozcházely. Možným důvodem

rozdílného názoru mohou být rozlišné vztahy pracovníků s klientkami, kdy se v případě důvěrnějšího vztahu s klientkou mohou dozvědět pracovníci více do hloubky o potřebách ženy či jejich preferujících vlastnostech při volbě partnera. Je tedy možné, že každý komunikační partner má rozdílný názor z důvodu jiného přístupu ke klientce. Mimo jiné zaznělo i to, že klientky řeší budoucnost svého vztahu či vztahu nadcházejícího s ohledem na fakt, že budou moci odejít z azylového domu. S tím koresponduje výpověď paní Marie: „*Spíš mi přijde, že si do azylového domu přivádí jedny a ty samé typy, kteří je nevytáhnou z toho azylového domu nebo možná hledají partnery, kteří mají nějaké zázemí, že by jim z azylového domu mohli pomoci.*“ V tuto chvíli byly zmíněny nejčastěji uváděné odpovědi. Z odpovědí, které jsou výše uvedeny vyplývá skutečnost, že klientky azylových domů neřeší tolik své děti a jejich řádnou výchovu, čímž je ohrožena výchovná funkce rodiny, o které jsem pojednávala v kapitole č. 3.2.

7.2.2. Partnerské vztahy klientek z pohledu pracovníků

Komunikační partneři, kteří odpovídali na otázku, jak vidí partnerské vztahy oni sami, zodpovědělo pět dotázaných ze šesti shodně, že klientky mají partnera jenom z důvodu toho, že neumí jinak vyřešit svou situaci ve které se nachází. Z minulé podkapitoly můžeme vidět, že si klientky vybírají partnery ve stejné či podobné životní situaci. Komunikační partneři uvedli, že jsou to především partneři, kteří nemají dlouhodobě práci, jsou odkázáni na dávky poskytované státem, nemají své bydlení a obecně se nacházejí ve špatné finanční situaci, tudíž nejsou schopni zabezpečit svou rodinu. Často jsou to partneři s nízkým dosaženým vzděláním a jsou omezení ve volbě své profese, které jsou doprovázeny nízkými mzdami a neumožňují tak zlepšit jejich životní úroveň. Taková rodina se ocitá v neřešitelném kruhu, kdy nedostatek financí zamezuje vytvořit dobré životní podmínky a kvalitní bydlení. Stejný počet komunikačních partnerů, tedy pět, zodpovědělo na tuto otázku také tím, že klientky hledají k sobě jakoukoliv pomoc, která jim zároveň pomůže s dětmi. Mezi další názory komunikačních partnerů k partnerským vztahům můžeme říci, že se čtyři ze šesti dotázaných shodli na faktu, že klientky, které mají partnery, je udržují zejména z důvodu citové závislosti na partnerovi a tím spojené nemožnosti se vymanit z tohoto vztahu, i když v něm může docházet k patologickým jevům v rodině, což bylo zmíněno jako častý důvod vyhledání azylové domu. Stejný počet oslovených komunikačních partnerů uvedl, že vztahy udržují kvůli svým dětem.

Dále zmíníme pohled poloviny komunikačních partnerů, jež se shodli na těchto faktech. Mezi tato fakta řadili to, že si klientky často nevěří a nedokáží tak řešit svou situaci. Mnohdy

by byly samy, ale špatná finanční situace jim nedovoluje být matkou samoživitelkou. Jako další fakt uvedli, že se domnívají, že matky se v mnoha případech snaží udržet otce z důvodu toho, aby jejich děti měly mužský vzor, ale tím pádem se vystavují riziku, že je partner zneužívá a ve výsledku je on ten, který ji finančně zatěžuje a neumí být oporou a není schopen ji nikterak pomoci. Názory komunikačních partnerů, kteří mají jinou zkušenost, jsou ty, že ženy vlastně své děti neřeší na prvním místě. Pohledy komunikačních partnerů, s nimiž byl výzkum prováděn, jsou velmi individuální a specifické. Komunikační partneři vnímají, že klientky jsou často pod velkým tlakem a jsou i případy, kdy musí být klientky v anonymním pobytu vzhledem k jejich bezpečnosti. Nicméně se často stává, že veškerý zájem soustředí na zabezpečení svých osobních potřeb a zájmu mít jakýkoliv partnerský vztah a péče a starost o výchovu dětí jsou pak opomíjeny. V tomto případě se komunikační partneři převážně shodli v tom, že v případě této situace klientku upozorní na její povinnosti, které jsou prvořadé.

7.2.3. Neprospívající vztah klientek a zasahování pracovníků

Nyní se budeme zabývat otázkou přístupu pracovníků k neprospívajícímu vztahu klientek. Z odpovědí můžeme zaznamenat, že v případě neprospívajícího vztahu pracovníci zachovávají soukromí klientky a nerozhodují za ni. Až na případ, kdy paní Markéta uvedla ve své odpovědi, že zasahují pouze v případě domácího násilí. V této chvíli zasahují do partnerského vztahu klientky, aniž by rozhodnutí nechali na ní. Jedná se konkrétně o zákaz návštěv partnera, jenž páchal domácí násilí. V tomto případě rozhodují pracovníci za klientku, jelikož záměrem pracovníků je chránit bezpečí klientek a azylového domu obecně. Především lze ale říci, že pracovníci nezasahují klientkám do jejich partnerských vztahů ani v případě, že z jejich pohledu daný vztah klientce neprospívá. Všichni dotázaní komunikační partneři se shodli na faktu, že v takovém případě si s klientkou promluví nebo jí navrhnou možnost, zda si o jejich vztahu nechtějí promluvit. Komunikační partneři také uvedli, že klientkám mohou říct svůj názor či postoj, ale rozhodnutí nechávají na klientce, jelikož respektují kompetence všech klientek. Pozitivním bodem při odpovědích na tuto otázku bylo to, že z odpovědí šlo cítit, že klientky nejsou pracovnícím lhostejné, a také že se pracovnice zajímají o partnerské vztahy klientek a jejich budoucnost. Klientky se snaží vést, nikterak však za ně rozhodovat. Je to však na přesvědčení každého pracovníka, zda s klientkou bude o jejich vztahu mluvit či nikoliv. Za zmínku stojí také odpověď paní Veroniky, která uvedla, že zasahují do partnerských vztahů pouze v případě, že si to klientka sama přeje. Jako příklad uvedla, že pokud klientka má návštěvu a přivolá personál s prosbou o vykázaní její návštěvy,

tudíž v mnoha případech partnera, tak se zde jedná o situaci, kdy pracovník zasahuje. Obecně jde tedy říci, z výpovědí dotázaných, že pracovníci respektují práva a soukromí klientky, ale zároveň jim klientky nejsou lhostejné. Proto se s nimi snaží vést rozhovory o jejich situacích a spíše o problému mluví. Rozhodnutí již nechávají na samotné klientce.

Nyní se dostáváme k otázce, kdy v případě konfliktní situace či situace, jež si vyžaduje radikální řešení se pracovníci v rozhodování, zda zasáhnout rozhodují sami či své rozhodnutí řeší kolegiálně. Ve výpovědích komunikačních partnerů zaznělo, že v případě krizové situace, jež vyžaduje okamžité řešení, se musí spolehnout na vlastní přesvědčení. V některých případech zaznělo, že o rozhodnutí situace se mohou podělit v případě, zda na službě je více pracovníků. V případě však, že je na službě pouze jeden pracovník, tak se spoléhá pouze na své vlastní přesvědčení a důležitou roli zde hraje právě pracovníkův úsudek. S výjimkou jediného však všichni dotázaní uvedli, že v jejich zařízení mají tu možnost a využívají ji, že se v takové situaci snaží dovolat kolegovi či vedoucímu a zkonzultují s ním jejich rozhodnutí a pocity. Pokud se jedná o situaci, při které se nevyžaduje okamžité řešení, tak spolu s kolegou po telefonu zkonzultují možná východiska. Ve výpovědi paní Jany bylo uvedeno, že ve chvíli, kdy jsou vystaveni riziku a situace vyžaduje okamžité řešení musí jednat rychle, a především zachovat bezpečí všech lidí v azylovém domě. Paní Marie a Veronika se shodly na tom, že vedoucí je kdykoliv na příjmu na svém telefonu a je ochotná se svými kolegy krizové situace řešit alespoň na dálku. Všichni komunikační partneři uvedli, že mají pravidelné porady, kde řeší situace, které je potkaly od poslední porady. Na poradách řeší týmově vzniklé situace, které vyžadovaly okamžitý zásah pracovníka a mohou tak znát názory jiných pracovníků.

Obecně lze vyvodit, že jsou pracovníci mnohdy vystaveni radikálnímu rozhodování, kde se musí sami rozhodnout v malé chvíli o zásadních krocích, kdy zasahují klientce do osobního života, přesněji do partnerských vztahů. Úlevu ovšem cítí ve chvíli, kdy si o dané situaci mohou promluvit s kolegou nebo kolegyní, případně se rozhodnout společně.

7.3. Pravidla azylových domů

Při otázce, zda mají komunikační partneři v azylovém domě nějaká pravidla a případně jaká, odpověděli všichni, že mají. Jednalo se pouze o rozdíl v tom, jaká pravidla zde mají. U dvou komunikačních partnerů bylo sděleno (paní Marie a Veronika), že se v jejich azylovém domě jedná o vnitřní pravidla, kterými se mají řídit klientky a jejich návštěvy. S těmito pravidly jsou klientky předem seznámeny a znovu se s nimi setkají při podepisování smlouvy.

Klientky jsou podmíněny tím, že s podpisem smlouvy potvrzují fakt, že budou dodržovat právě již zmíněná pravidla. V případě nesouhlasu klientky s pravidly azylového domu rozhodnutí závisí na klientce, která se rozhodne, zda služby azylového domu opravdu potřebuje a je schopna dodržet daná pravidla i přes to, že s nimi nesouhlasí nebo službu i přes to odmítne. S ohledem na partnerské vztahy tyto komunikační partneři uvedli, že se v domovním řádu zaměřují zejména na návštěvní dobu návštěv, nikoliv však jiná pravidla dotýkající se partnerských vztahů. Další dotázaní komunikační partneři (paní Petra a Kateřina) uvedly, že v zařízení mají domovní a návštěvní řád. Obecně pro návštěvy, tedy i partnery platí stejná pravidla a musí je také dodržovat obě strany bez výjimky.

Při této otázce odpověděla paní Petra, že návštěva, tedy i partner, nesmí být pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek a kdyby i přes tento zákaz k tomu přišlo, tak se jedná o důvod ukončení smlouvy klientce. Ve stejném případě, i kdyby se partner choval agresivně. Pracovníci ho mohou vykázat, ale v konečném důsledku může i za nevhodné chování dostat již zmíněný zákaz návštěv. Což paní Petra uvedla na příkladech, že byli tatínci/partneři, kteří, s ohledem na své agresivní chování měli celý pobyt klientky zákaz vstupu do azylového domu. Dále paní Markéta uvedla, že mají také, již zmíněná pravidla, kde jsou ošetřeny návštěvní hodiny a také, že návštěvy dodržují stejná pravidla jako klientky. Zde také uvedla, že pokud se návštěva, tedy i partner nachází pod vlivem drog nebo se chová agresivně, tak v tomto případě návštěvu nepustí ani do azylového domu. V případě, že se jedná o neohlášenou návštěvu, tak ani v tomto případě tu návštěvu do zařízení nepustí.

S paní Janou se ve svých výpovědích shodovaly, přičemž paní Jana uvedla, že v případě velké agrese ze strany partnera jsou připraveni přivolat i policii. Důležitým bodem z této výpovědi je i to, že paní Jana zmínila pravidlo, že partner či návštěva nesmí být v azylovém domě přes noc. V tomto případě by se jednalo o důvod k ukončení pobytu, protože se jedná o hrubé porušení domovního řádu. Obecně tedy můžeme usoudit, že v každém zařízení mají určitá pravidla, kterými se musí řídit jak klientky, tak i jejich návštěvy, což zahrnuje i partnera, bez výjimky. Pravidla se mohou lišit co se týče návštěvních hodin či jiných oblastech, což probereme v analýze vnitřních pravidel níže.

Následující aspekt, jež byl uveden všemi komunikačními partnery byl ten, že v každém azylovém domě je vždy návštěvní místnost, kde si klientky své návštěvy mohou přivést. Je důležité zmínit fakt, že návštěvy mohou klientky přijímat i na své bytové jednotky, což ve většině případů využívají a mají tak možnost soukromí. Jako další místo, kde se mohou

klientky se svými návštěvami zdržovat v areálu azylových domů je místo, které je vyhraněno v areálu venku, kde je umístěno posezení či místo vyhrazeno pro zdržování se klientek a případných návštěv klientek. Důležité je, aby klientky, jejich děti a návštěvy dodržovali určitá pravidla a byl tak zjištěn bezpečný chod azylového domu.

Jako další otázku s ohledem na vnitřní pravidla, která zazněla, je, zda si mohou partnerky přivést partnera přes noc. V tomto případě se všichni dotázaní shodli na faktu, že to není možné. V některých případech dotázaní uvedli, že se to však někdy děje. Samozřejmě nelegálně, pokud partner vlez ke klientce oknem, v noci. V tomto případě dále pracovníci postupují dle pravidel a ihned partnera či jinou návštěvu, která měla v úmyslu se zdržet přes noc, vykáží. Za zmínku stojí výpověď paní Marie, která uvedla, že v případě chůze po sexuálním aktu si to klientky dokáží zařídit i přes den v době návštěv. Uvedla i fakt, že za dobu svého působení v azylovém domě se stalo, že klientka otěhotněla. Je tedy z výpovědi zřejmé, že se jedná o striktní zákaz přespávání přes noc, avšak někdy přijde i to, že klientky si to i přes přísný zákaz dokáží zařídit. V tomto případě však personál azylového domu ihned zasahuje. Pokud se jedná o sexuální potřebu klientek, v jedné z odpovědí zaznělo, že tohle v pravidlech přímo zakázáno není. Proto není vyloučeno, aby vztah klientky byl o tuto stránku zcela ochuzen.

7.3.1. Pravidla pro návštěvy azylových domů

Pokud se zaměříme na návštěvy, zejména partnerky, na což byl v této práci i ve výzkumných otázkách brán zřetel, tak můžeme říci, že na otázku, zda si klientky mohou přivést návštěvu/partnera do azylového domu v okamžiku, kdy jejich děti v azylovém domě nejsou, zodpověděli komunikační partneři následovně. Shodli se na tom, že si klientka v době nepřítomnosti dětí může přivést kohokoliv, tudíž i partnera či partnera potenciálního.

Paní Kateřina dokonce uvedla, že v azylovém domě, ve kterém pracuje, došlo k tomu, že si klientky přivedly do azylového domu potenciálního partnera, se kterým se seznámili na seznamce. Přitom také uvedla, že je od toho odrazují s tím, že to pro ně není dobré. Děti v azylovém domě tedy nejsou podmínkou pro zákaz návštěv či návštěv partnerů. Fakt, proč paní Kateřina uvedla, že pracovníci klientky odrazují od seznámení se s potenciálním partnerem přes seznamku pouze řekla, že se mnohdy jedná o cizince, a to pro klientky není dobré. Je tedy na úvaze každého pracovníka, do jaké míry bude klientce do jejího soukromí zasahovat, což rozhoduje převážně pracovníkovo přesvědčení o dané věci.

Paní Petra uvedla, že některé klientky posílají v době návštěv své děti do obchodu, aby tak měly zaručeno, že jsou na bytové jednotce sami. V jednom případě výzkumník položil doplňující otázku paní Marii, zda klientka může v době své návštěvy dát své děti na hlídání jiné klientce a tím pádem tak mohla se svou návštěvou být na bytové jednotce sama. Paní Marie na tuto otázku odpověděla, že to možné není. Pokud by se však jednalo o to, že jsou děti na hlídání například u babičky, tak v tomto případě to problém není a klientka si na bytovou jednotku může přivést kohokoliv.

Zajímavým faktem je, že paní Veronika, ze stejného zařízení jako Marie, uvedla, že v případě, že jsou děti na hlídání mimo azylový dům, tak si klientka své návštěvy nemůže pozvat na bytovou jednotku, nýbrž do společenské místnosti, která je určena pro návštěvy. Toto tvrzení Veronika blíže nezdůvodnila, uvedla pouze fakt, že by to tak být nemělo. Také se rozcházela v názoru se svou kolegyní v tom, že by v případě, kdy klientka dá své děti hlídat jiné klientce a v ten okamžik měla návštěvu ve své bytové jednotce bez dětí, tak by do toho jako pracovník nezasahovala. Uvedla, že by to tak nemělo být, ale pouze by ji na to upozornila. V doplňující otázce ale také uvedla, že pokud jsou děti na prázdninách, tak si svého partnera na bytovou jednotku může přivést. Můžeme zde tedy vidět, že se odpovědi lišily i v případě jedné respondentky. Paní Jana na otázku, zda si mohou přivést návštěvu i bez přítomnosti dětí v azylovém domě uvedla, že si v návštěvních hodinách může přivést kohokoliv, tudíž i partnera, bez ohledu na skutečnost, zda tam děti jsou či nikoliv. S výpovědí paní Jany se její kolegyně Markéta shodla. Tatáž pracovníce uvedla, že respektují její soukromí a nechávají toto rozhodnutí čistě na klientce. Můžeme tedy říci, že si klientky mohou přivést na návštěvu kohokoliv v návštěvních hodinách, ale v případě nepřítomnosti dětí se názory komunikačních partnerů rozcházejí. A to i v případě působení ve stejném zařízení. V tomto případě nejspíše hraje roli pracovníkův individuální postoj a jeho osobní přesvědčení.

7.3.2. Odchýlení se od pravidel azylových domů s ohledem na vývoj klientčina vztahu

V případě odchýlení se od pravidel daného azylového domu můžeme z výpovědí komunikačních partnerů usoudit, že v každém z nich se odchýlení od pravidel děje. Děje se to v případě návštěvních hodin, kdy jsou otevřeni tomu, prodloužit návštěvní hodiny s ohledem na vývoj klientčina vztahu. Jedná se o to, aby klientky mohly spolu se svými dětmi a partnerem mít společný oběd, jelikož to v mnoha případech psaná pravidla

nedovolují a v této polední pauze by měli být partneři či jakékoliv návštěvy mimo azylový dům. Také v období svátků jsou pracovníci otevřeni tomu, aby klientkám vyšli více vstříc v návštěvních hodinách a mohly tak s partnerem a svými dětmi trávit sváteční čas jako rodina. Ve výpovědích bylo však uvedeno, že tyto rozhodnutí jsou velmi individuální. Záleží také na klientce, zda ona sama dodržuje určitá pravidla a je tak možnost vyjít jí vstříc v tomto směru. V jedné výpovědi zaznělo, že v tomto případě hraje roli pracovníkův postoj. Může se jednat o pracovníka, který striktně toto odchýlení od pravidel odmítne, druhý je však otevřen s ohledem na vývoj klientčina vztahu tuto odchylku udělat. Ve většině odpovědí zaznělo, že jsou ochotni odchylku v pravidlech návštěvních hodiny udělat a také uvedli, že to i dělají. Berou však potaz klientčinu i partnerovu situaci a dle toho své rozhodnutí dělají. Jedná se tedy o individuální přístup.

8. Analýza vnitřních pravidel

Tato část bude zaměřena na analýzu vnitřních pravidel azylových domů, které jakkoliv zasahují do partnerských vztahů klientek a jejich uzpůsobení. Výše zmíněné výsledky rozhovorů, jenž zahrnovaly také otázku vnitřních pravidel, nám pomohou porovnat tato pravidla a jejich dodržování s partnerskými vztahy klientek. Zde budou pouze porovnány vnitřní pravidla, které se dotýkají partnerských vztahů, nikoliv však kopie vnitřních pravidel každého osloveného azylového domu s ohledem na zachování jejich anonymity a důležitosti zmínění jen pravidel, které se jakkoliv dotýkají partnerských vztahů klientek, nikoliv však pravidel v obecné rovině.

8.1. Návštěvní hodiny a řád

Návštěvní hodiny v každém azylovém domě, který byl zapojen do tohoto výzkumu, se lišily. Z výpovědí komunikačních partnerů však můžeme říci, že tyto návštěvní hodiny mohou být individuálně změněny či uzpůsobeny individuální potřebě s ohledem na klientčin přístup ke spolupráci s azylovým domem. Jejich podoba tedy není v mnoha případech striktně dodržována. Důležité pro azylové domy pro matky s dětmi je ohlašování návštěv, což je také sepsáno ve vnitřních pravidlech. Návštěvy musí tedy nahlašovat svůj příchod do azylového domu, ale také svůj odchod. Je to důležité zejména z toho důvodu, aby pracovníci měli přehled o pohybu cizích osob v azylovém domě a zaručili tak bezpečný chod azylového domu. Mezi zásadní pravidla dotýkající se partnerských vztahů klientek zasahuje pravidlo, jenž stanovuje zákaz nocování cizích osob v azylovém domě, jejich sprchování apod. Toto pravidlo je podchyceno v pravidlech azylových domů a z výpovědí komunikačních partnerů je zřejmé, že se v tomto případě nikdy neodchylují od pravidel a zásadně to dodržují.

Pracovníci si v pravidlech azylových domů vyhrazují právo na to, že v případě porušení pravidel mohou návštěvu vykázat a v případě potřeby mohou stanovit i zákaz návštěv, ba dokonce může být i zrušen pobyt klientce, která nedbala na dodržování pravidel svých návštěv. Tento fakt se ztotožňuje s výpověďmi pracovníků. Klientky si však mohou určit, kdo může přijít na návštěvu a kdo ne.

8.2. Pobyť matky mimo azylový dům

Klientky mají právo na pobyt mimo azylový dům, avšak toto právo mají omezeno. Zejména z toho důvodu, že pokud by personál zaznamenal vysokou absenci klientky mimo azylový dům, tak to chápe tak, že klientka služby azylového domu nepotřebuje, jelikož se zdržuje větší část pobytu právě mimo azylový dům. Důležitým pravidlem, které se objevilo u všech výzkumných azylových domů bylo, že klientky mají povinnost dopředu nahlásit svou nepřítomnost v azylovém domě a pokud tak neučiní, je to důvod k ukončení smlouvy. Lišil se pouze počet dnů, který určoval ukončení smlouvy z důvodu neomluvené absence. Dva ze tří azylových domů mají v pravidlech uvedeno, že pět a více neomluvených absencí je důvodem k ukončení smlouvy. Přičemž třetí azylový dům má v pravidlech uvedeno, že smlouvu ukončují již v případě tří neomluvených absencí, tedy dní.

Z výše uvedených informací můžeme tedy říci, že klientky mají možnost trávit čas se svými blízkými, tedy i partnerem mimo azylový dům i přes noc. Je však důležité, aby i v tuto chvíli dbaly svých povinností a pravidel, které upravuje daný azylový dům, ve kterém jsou ubytovány.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak pracovníci azylových domů pro matky s dětmi přistupují k partnerským vztahům klientek a analyzovat, jak jsou pro to uzpůsobena vnitřní pravidla. Hlavní cíl byl doprovázen cíli vedlejšími, kdy bylo cílem zjistit, jaké důvody vedou matky s dětmi k vyhledání azylových domů z pohledu personálu a jak s tím souvisí následná práce s klientkami. Jako další vedlejší cíl bylo zjistit, jak vnímají partnerské vztahy klientek pracovníci azylových domů a v poslední řadě, jak mají azylové domy uzpůsobena vnitřní pravidla pro klientky dotýkající se partnerských vztahů.

Při svém výzkumu jsem se setkala s výpověďmi, které se mnohdy shodovaly či byly podobného charakteru, což potvrzuje jistou sebranost azylových domů pro matky s dětmi a jejich přesvědčení o jejich výkonu profese. Personál azylových domů pro matky s dětmi přistupuje k partnerským vztahům klientek zejména z pohledu bezpečnosti. Důležité životní kroky v jejich osobním životě nechávají v kompetenci klientek, přičemž respektují jejich svobodné rozhodování. Pracovníci v případech nesouhlasu s jejich partnerskými vztahy zaujmají postoj, že s klientkami dané věci probírají, ale rozhodnutí nechávají na nich. Naopak tomu je pouze v případě, kdy konflikt mezi partnery ohrožuje chod azylového domu. Konflikty mezi partnery často zasahují do důvodů, které přiměly klientky vyhledání azylového domu. To potvrzuje analýza výzkumného šetření, kdy domácí násilí bylo uvedeno jako častý důvod k vyhledání azylového domu matek. Jako hlavní důvod bylo uvedeno, že se klientky ocitají v azylovém domě z důvodu ztráty bydlení, zejména vlivem špatné finanční situace. Všechny tyto důvody mohou být propojeny s partnerskými vztahy, především co se domácího násilí týče. Každý důvod, jenž přivede klientku do azylového domu, určuje způsob práce s ní. Pracovníci azylových domů se soustřeďují obzvláště na individuální přístup ke každé klientce, kdy sestavují individuální plán jednotlivě s ohledem na klientčiny cíle a její situaci.

Pracovníci vnímají vztahy klientek jako potřebu ženy mít někoho vedle sebe a je jim ve své podstatě jedno, jaký onen partner je. Dále však pracovníci uvádějí, že si klientky hledají podobné typy partnerů, kteří se nacházejí na stejné životní úrovni. Názory se však lišily ve vlastnostech, které pracovníci uvedli jako důležité pro klientky. Polovina pracovníků uvedla, že vzhled a finance nehrají u klientek důležitou roli při volbě partnera, přičemž druhá část dotazovaných pracovníků uvedla, že klientky při volbě partnera řeší právě otázku finanční.

Z výpovědí můžeme také vidět, že klientky se nezaměřují ve svém partnerském vztahu s ohledem na děti. Partnerský vztah je důležitý pro ně samotné.

Posledním dílčím cílem bylo zjistit, jak mají azylové domy pro matky s dětmi uzpůsobena pravidla dotýkající se partnerských vztahů klientek. Z výpovědí můžeme konstatovat, že každý azylový dům má svá určitá pravidla. S ohledem na partnerské vztahy se jedná pouze o pravidla upravující návštěvy. Jsou zde zmíněny návštěvní hodiny a pravidla, jež musí každá návštěva, tudíž i partner dodržovat. Zejména však časové rozmezí návštěv, přičemž díky rozhovorům s pracovníky můžeme říct, že se v tomto případě mnohdy návštěvní hodiny odchyľují od pravidel a pracovníci jsou otevřeni tomu, vyjít klientce vstříc s ohledem na její partnerský vztah. V případě, kdy je partner již součástí rodiny přistupují pracovníci k odchýlení pravidel ve snaze poskytnout rodině společně strávený čas i nad povolené návštěvní hodiny. To však pouze v případě, pokud klientka s personálem dobře spolupracuje. Bylo taky striktně řečeno, že přespání partnera přes noc není možné v žádném případě, což je ve vnitřních pravidel azylových domů také ošetřeno. Dále se pravidla dotýkají podmínek návštěvy, kdy návštěva nesmí být pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek. Netoleruje se žádná míra alkoholu. Jedná se však o to, že pracovníci nemají stoprocentní kontrolu nad tím, zda klientky či jejich návštěvy nepožijí na svých bytových jednotkách alkohol. Pokud však pracovníkům azylového domu přijde z chování nebo jiných náznaků klientka či její návštěva pod vlivem, tak si v tomto případě azylové domy vyhrazují právo na možnost podání testu na přítomnost alkoholu v krvi či jiných omamných látek. Je tedy zřejmé, že pracovníci nemohou zaručit absolutní nepřítomnost alkoholu v azylovém domě. V případě, že se jejich podezření potvrdí, vyhrazují si také právo na vykázaní návštěvy a následnou možnost pozastavení či úplné zrušení návštěv. Obecně tedy azylové domy nezasahují do partnerských vztahů klientek, pouze v případech, že partnerský vztah ohrožuje klientku, její děti nebo samotný personál. V těchto případech personál přistupuje k problému individuálně a dle pracovníkova přesvědčení. Pravidla jsou nastavena obecně, nezabývají se tedy partnerskými vztahy přímo.

Práce a čas věnovaný mé bakalářské práci mě přiměl hlouběji se zamyslet nad partnerskými vztahy. Jelikož se chci ve svém profesním životě věnovat cílové skupině matkám s dětmi v tíživé životní situaci, bylo mi velkým přínosem dělat rozhovor s pracovníky právě v takových zařízeních a více tak porozumět jejich náplni práce a uvědomit si, jak je spolupráce pracovníků v daném zařízení důležitým aspektem pro kvalitní poskytování služby.

Použitá literatura

- BANDIT, Rad, Ivana DAVIDOVÁ, Martina MACUROVÁ a Michal OPATRŇY. 2015. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sešit sociální práce. ISBN 978-80-7421-089-1.
- BAUMRUKOVÁ, Pavla. 1997. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: Sociopress. Sešity pro sociální politiku (Socioklub). ISBN 80-902260-1-9.
- HENDL, Jan. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- KRAUS, Blahoslav. 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0643-9.
- LANGOVÁ, Monika. 2009. Problematika azylových domů ve světle nových sociálních zákonů a reforem. Zlín (diplomová práce). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd.
- MÁTEL, Andrej a Zuzana MALIŠKOVÁ. 2016. *Etické kodexy sociální práce*. Vydání 2., přepracované. Příbram: Ústav sv. Jana N. Neumanna Příbram, VŠZaSP sv. Alžbety. ISBN 978-80-906146-6-6.
- MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MOŽŇY, Ivo. 2008. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
- NOVÁKOVÁ, Zuzana. 2013. Poslání azylových domů pro matky s dětmi v rámci integrace do společnosti. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií.
- RADIMSKÁ, Radka. 2003. Individuum a rodina: teorie soukromého života podle Françoise de Singlyho. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, č. 5, s. 675, 678. ISSN 667-686

REITEROVÁ, Eva. 2001. *Projektivní test tří stromů*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0341-2.

RICHTEROVÁ, Bohdana a Lenka ORGONÍKOVÁ. 2008. *Různé cesty pomoci: porovnání teorie a praxe sociální práce s lidmi bez domova*. Krnov: AKLUB, Centrum vzdělávání a poradenství. ISBN 978-80-254-1562-7.

SINGLY, François de. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-249-1.

SONET, Denis. 1995. *Dobrý partnerský vztah: [jak dosáhnout harmonického manželství]*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-040-5.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

THELENOVÁ, Kateřina. 2013. *Rodina v kontextu sociální práce: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3524-4.

VYKOPALOVÁ, Hana. 2001. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0337-4.

MATOUŠEK, Oldřich. 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901424-7-8.

Internetové zdroje

SOCIÁLNÍ PRÁCE/SOCIÁLNÁ PRÁCA. 2004. Etický kodex sociálních pracovníků České republiky in: Hodnoty a etika v sociální práci. *Sociální práce/Sociální práce*, [online] č. 4, s. 39. [cit. 2019-03-10] ISSN 1213-624. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2004-4-090221132958.pdf>

JANIKOVÁ, Ing. Mgr. Hana. 2012. Rodina. 2. vyd. [online]. Benepal [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: http://www.benepal.cz/files/project_2_file/RODINA.PDF

HAMPLOVÁ, Dana. 2006. Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích. *Sociologický časopis / Czech Sociological Revie*. [online]. č.1, s. 45-52. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf

NEČASOVÁ, Mirka. 2001. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. [online]. Masarykova univerzita v Brno. [cit. 2019-03-19]. ISBN 80-210-2673-01. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2009/SPP807/um/Necasova_-_skripta.pdf

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: Sbíрка zákonů. 2006, ročník 2006, 37/2006, 1272. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=108&r=2006>

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. In: Sbíрка zákonů. 2006, ročník 2006, 37/2006, 1305-1328. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=111&r=2006>

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. In: Sbíрка zákonů. 1995, ročník 1995, 31/1995, 1634-1653. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=117&r=1995>